

Rnauhr

7/2

ISGRAFIKA

SGRAFIKA BARÁTOK KÖRE ÉRTESÍTŐJE

CSERELISTA TAUSCHLISTE LISTE D'ECHANGE

LEO ARRAS

Netelaam 1

2500—Lier/Belgium

JOZEF DE BELDER

Ogezlaan 21, 2500 Lier/Belgium

BÉLI ISTVÁN

1119 Budapest

Fehérvári út 105/A

C2 — Tempinszky, Moskál

C3 — Nechánszky, Moskál (5)

X1 — Varga N. L.,

X2 — Fery (7), Moskál (5)

DR. CSÁNYI ISTVÁN

1012 Budapest

Attila u. 87

DALMAY ÁRPÁD

295 510 Beregszász

Kalinyin u. 7 / Kárpátalja

Szovjetunió

X2 — Andruskó, Vecserka

X3 — Horváth Anna, Andruskó (3)

EBERGÉNYI TIBOR

3300 Eger

Reményik u. 11

Réz- és fatechnikával készült lapokat
gyűjt, hasonlókat küld cserébe.

ELEKES VENCEL

4200 Gheorgheni (Gyergyószentmiklós)

Bucsin u. 30 — Hargita megye

Románia

Minden művészi lapot gyűjt és cserél.

FERY ANTAL

1117 Budapest

Fehérvári u. 7

Saját lapjait cseréli.

DR. GOMBOS LÁSZLÓ

5000 Szolnok

Mátyás király u. 9

C2 — Kékesi, Kühn (6)

C3 — Sáros A. M., Dániel

X1 — Perei (10)

X2 — Drahos (6), Menyhárt, Fery (10),
Várkonyi (4), Nagy L. L. (4),
Sterbenz (2)

X3 — Kékesi (2), Mesko—Póka (3),
Stettner, Andruskó (4)

Rota — Kertes Kollmann (6)

DR. ILLYÉS SÁNDOR LÁSZLÓ

1141 Budapest

Jeszenák J. u. 82

Csak előzetes megállapodás után cserél!

JÁSZBERÉNYI KÖNYVTÁR

(Dr. Arató Antal)

5101 Jászberény Pf. 66

X1 — Diskay (2), Perei (25),
Varga N. L. (3)

X2 — Bordás, Fery (15),

X3 — Józsa (2), Ratner, Stettner (2),

X5 — Varsányi, Diskay, Fery, M.

Makkai P., Varga N. L., és Varsányi
kiállítási katalógusai eredeti mellék-
letekkel. — Az észet kisgrafika külö-
nösen érdekli.

DR. KATONA GÁBOR

1122 Budapest

Maros u. 28

Művészi és hajós témájú lapokat gyűjt.

KAMPERNÉ N. MAGDOLNA

9700 Szombathely

Kun Béla u. 1

Mindenféle grafikát gyűjt, különösen a
rézkarcot, metszetet.

KONDICS JÓZSEF

9600 Sárvár

Entzbruder u. 29/b

X2 — Fery (2), Imre L. (2), Andruskó,
Menyhárt

X3 — Karancsi (2), Meskó—Póka (2),
Herczeg, Szekeres, Stettner,
Moskál (5)

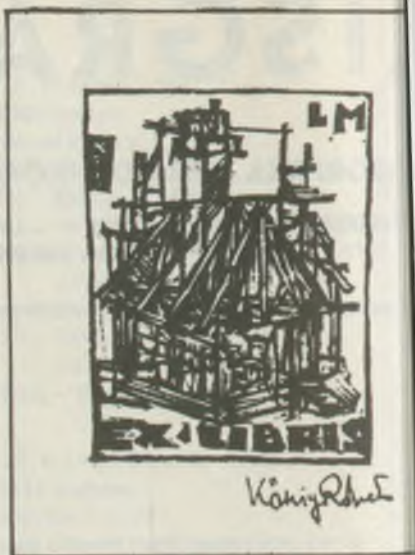
KESZTHELY '77

IV. BALATONI KISGRAFIKAI BIENNÁLÉ 1977

Négy évvel ezelőtt, hogy a Budapesten megrendezett nemzetközi ex libris kongresszus alkalmából a Balatoni Kisgrafika kiállítást mutatott be. Ekkor még a derűlátó kisgrafikabarátok sem gondoltak arra, hogy Keszthely idővel a magyar kisgrafika-élet egyik jelentős központja lesz. Bizonyára a kiállítás sikere, a közérdeklődés vezette a múzeumot arra a gondolatra, hogy a Somogy- és Veszprém megyei Idegenforgalmi Hivatalokkal karöltve pályázatot írjon ki és megrendezze 1971-ben az első balatoni kisgrafikai Biennálét. A Balaton szerelmesei is felfigyeltek erre a kezdeményezésre, amely a Balaton és környéke teremtési elveinek, múltjának és jelenének művészi grafikai ábrázolását tűzte ki feladatul könyvjeggyel, hogy más kisgrafika formájában. A kisgrafikabarátok kíváncsian várták az új eredményeket, ismerték az újabb műveit és új nevek feltűnését. 1973-ban már további szervek kapcsolódtak be, igazolva a kiadott katalógus szerint, hogy „a kezdeményezés nem múló fellángolás, hanem kezdete és folyamata, aminek a magyar ex libris- és kisgrafika művészetben döntő szerepet kell játszani”.

A biennálé-sorozat mintha kissé megtorpanat volna. Ez a viszonylagos visszaesés a kevésbé szerencsés elveknél tulajdonítható. A balatoni téma is háttérbe szorult. Hogy mindazonáltal ennek a kiállításnak feltűnően jó sajtóvisszhangja volt, részben annak tulajdonítható, hogy össze volt kapcsolva a kiállításunk 30. évfordulója alkalmával Budapesten bemutatott kisgrafikaanyag bemutatásával.

Az említett megtorpanást nem a téma kimerítettsége, az érdeklődés megcsappanása okozta, minél inkább igazolja a IV. biennálé kiállított anyaga. Eredményezte ezt főleg a múzeum dolgozóinak, elsősorban Sági Károly igazgatójának lelkesedése, amellyel megmozgatták a társadalmi és művészeti életet, és az a tény, hogy ezek a szervek pozitívan állottak a kérdéshez. A megfelelő tájékoztatás közzétételén most már valósággal özönlöttek a pályázatra illetve kiállításra szánt művek.

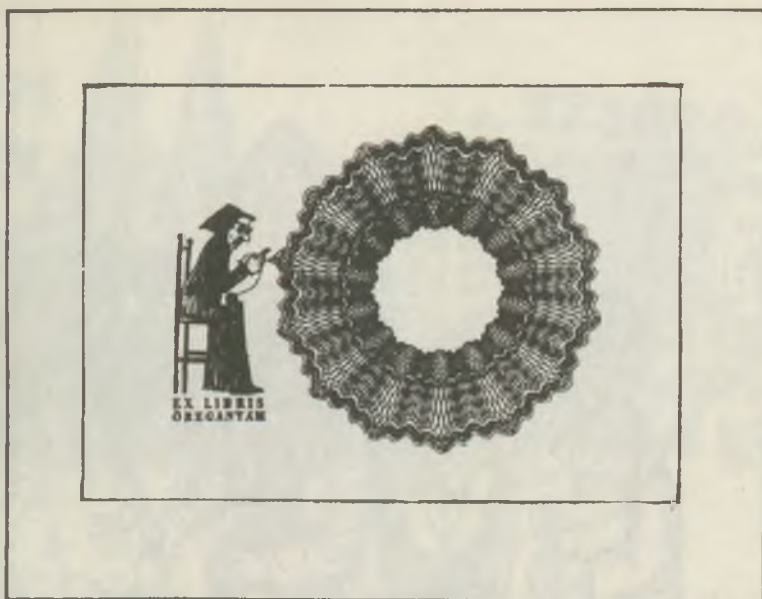

STETTNER Béla és KÖNIG Róbert fametszetei

Nehéz dolga volt a zsűrinek, amely talán még soha kisgrafika-anyagról ilyen szigorúan nem ítélkezett. Nek ellenére ez a kiállítás mutatta be a biennálék sorozatában a legnagyobb anyagot, 219 művet. A gyűjtemmel kíséri a hazai kisgrafika-kiállításokat, bizonyára hiányolja néhány művészsünk távolmarad. Lehet, hogy a „kiszűrített” művek között is voltak jó grafikák, az is előfordulhat, hogy az elfogadottak közé egy-két gyengébb lap is becsúszott. Egy zsűri döntése nem feltétlenül tévedhetetlen, a műve történet jóegynéhány ellenpróbát tud felmutatni. De tárgyilagosan meg kell állapítani: ha voltak is a zsűri tévedései, munkáját egészen véve igényesen, jól látta el, műveket és nem neveket bírálta el. A vonal a korábbi biennálékhoz viszonyítva lényegesen emelkedett és olyan művek, amelyek korábban elűzték volna az átlag színvonalat, ezúttal annak alatta maradtak. Remélhetőleg a most mellőzött műveket ez a pillanatnyi sikertelenség nem fogja elkedvetleníteni, nem lesznek hűtlenek a kisgrafikához a jövőben igényesebbek lesznek saját magukkal szemben is. Ugyanakkor reméljük, hogy azok a kiállításra szereplő grafikusok, akiket eddig nem fűztek szorosabb szálak a kisgrafikához, ezt a bemutatót úgy tekintik, mint amely egy hosszúléjratú kapcsolatot létesít ezzel a csodálatos kis világgal.

Az említett színvonalemelésnek fontos távlati indítéka volt: a biennálék nemzetközi kisgrafikabemutatóval való kiszélesítésének gondolata, amiért érdemes és kell is áldozatot hozni. Ennek az eredménynek azokra is volt: aránybeli eltolódás a hagyományos kisgrafikai műfajok: könyvjegyek és alkalmi grafikák között. (Különösen feltűnő volt ez akkor, amikor összehasonlítást tettünk a pár hónappal később megrendezett és a következő számunkban részletebben ismertetésre kerülő beszercebényai kvadriennáléval). A jövőben feltétlenül arra kell törekedni, hogy nagyobb teret kapjanak a szorosabb kapcsolatban vett kisgrafikák, de ugyanakkor az elért színvonalat is tartani kell.

A biennálé bemutatott és Baranyi Judit által rendezett anyaga jó képet adott a mai magyar grafikusmunka sokszínűséről, de örömdetesen szépen vannak a fiatalok is képviselve. *Ágotha Margit* archaizáló stílusú szövege, *Banga Ferenc*nek az univerzumra gyermekien rácsodálkozó grotesksége, *Bognár Zoltán* marionettművészei, *Csohány Kálmán* energiával telített *Berzsenyi*-illusztrációi, *Diskey Lenke*, *Fery Antal*, *P*

VÉN Zoltán rézkarca C3

s Vén Zoltán jól ismert, egyéni karakterű kisgrafikái a nagy változatosság mellett is egységes képet vettenek. Béla rézkarcai a művész új eredményeit mutatják be, ezek az eredmények azóta a határolt sikert arattak. Somogyi Győző, Szemethy Imre, Szabó László lapjai jó képet adnak alkotóikról. Lászlónak is meg van minden adottsága ahhoz, hogy a magyar kisgrafika birodalmát gazdagítsa. Pirooska színes linómetszetei azzal biztatnak, hogy a szorosabb értelemben vett kisgrafika híszegődni. Örömmel láttuk Gácsi Mihály egy idő óta nélkülözött groteszk figuráit.

Íjakat a következő művészek nyerték: A Szakszervezetek Országos Tanácsának díját Vén Zoltán, Népköztársaság Művészeti Alapjának díját Tulipán László, Veszprém megye Tanácsának I. díját enke, a II. at Szemethy Imre, a III. at Bognár Zoltán, Keszthely város tanácsának I. díját Banga a II. at Gácsi Mihály, a III. at König Róbert, a Veszprém megyei Idegenforgalmi Hivatal díját György, a Hazafias Népfront Keszthely városi bizottságának díját megosztva László Gyula és Sándor, a Vízügyi Dokumentáció és Továbbképző Intézetének díját ugyancsak megosztva Kolozsrt és Szabó László kapták.

kiállítású 32 oldalas katalógus előszavát a rendező Baranyi Judit írta. 20 illusztráció mutatta be a művészek egy-egy jellemző alkotását. A címlapot Stettner Béla linómetszete díszíti. A katalógus foglalja fel a szabadon választott témájú 156 művet és utána a pályázati témákat. Jobb áttekinthető volt volna az egységes felsorolás és azon belül megjelölve a pályázati témákat, így ugyanaz a művész az két részében is szerepel. A technikák megjelölésénél is szívesebben láttuk volna az ún. barcelonakat, mint amelyek már polgárjogot nyertek a kisgrafikai szakirodalomban.

a kisgrafika válságáról írunk és beszélnek, ugyanakkor a szocialista országokban egyre nagyobb is tapasztalható. Ezt tanúsítják a rendszeres időközönként megrendezett kiállítások, biennálék, vialék és ennek az áramlatnak az egyik fontos állomása a keszthelyi biennálé. Talán nem tartozik enségek világába az az óhaj, hogy Keszthelyen valósuljon meg a magyar kisgrafikai centrum. S. A.

GÁCSI Mihály linómetszete X3

Az 5. oldalon KOPASZ Márta linómetszete X3

SZEGED '77

IV. ORSZÁGOS K.B.K. TALÁLKOZÓ

A csoport által kezdeményezett országos KBK találkozók sorában a negyediket 1977. július hó KBK szegedi csoportja rendezte meg. A találkozóra az ország különböző részeiből érkeztek résztvevők: Zombathelyről Szerencsig, Budapestől Pécsig és Debrecenről Ceglédig, sőt még Pozsonyból is érkező vendég, *Karol Izakovic* személyében.

A Béla művelődési központban, a találkozó színhelyén Szelesi Rózsa, a KBK helyi csoportjának elnöke, aki Sz. Magyar Máriának Szegedről történt elköltözése után vette át ezt a szerepet, valamint a művelődési ház munkatársai üdvözlötték a vendégeket. A találkozó szakmai megnyitására *Semsey Andort* kérte fel, aki a kisgrafikagyűjtés aktuális kérdéseiről beszélt. Hangsúlyozta a nemzetközi kapcsolatok fontosságát, egyben felhívta a figyelmet arra, hogy cserepartnereinknek csak művészi grafikát küldjünk, mert csak a magyar ex libris és alkalmi grafika hírnevét öregbítené. Beszámolt a mintaszerzőn megrendezett országos találkozókra is, ahol nagyon sokat lehet tanulni mind szakmai, mind szervezési kérdésekben. Végül, de nem utolsó sorban köszöntötte *Kopasz Mártát*, aki a szegedi grafikusművészet hű képviselője. A pécsi küldöttség nevében Szentesi Flórián helyi titkár a múlt évi pécsi találkozó kiadványait nyújtotta át a vendégeknek.

Az került a Szeged világa címmel hirdetett kisgrafikai pályázatra érkezett grafikai kiállítás megnyitójára, kiállítást Szelesi Zoltán művészettörténész, a Móra Ferenc múzeum munkatársa nyitotta meg, és a zsűri által kiválasztott műveket. A megnyitó szavak elhangzása után átadták a pályázat díjait *Mencsényi Ferencnek*, *Diskay Lenkének* és *Láng Rudolfnak*.

A Szegeddel és vidékével kapcsolatba került, ott született vagy egy ideig ott működött művész, *Mencsényi Ferenc*, *Buday György*, *Diskay Lenke* és *Kopasz Márta* anyagának bemutatása vezette be.

DECSI Ilona rézkarca C3 és STETTNER Béla linómetszete X3

Buday György angol nyelvű kiállított cikkének magyar fordítását sikerült megszerezni és folyóiratunk helyén leközzöljük. A pályázatra beérkezett anyagból a zsűri mintegy százat fogadott el kiállításra. Kopasz Márta által tervezett leporelloszerű katalógus tulajdonképpen csak a reprodukcióban közölt pályamű felsorolását tartalmazza. Sajnálatos tévedés következtében a 21. sorszámú, *Tóth Rózsa* által készített linómetszet más szerzőnek lett tulajdonítva. Hiányoljuk, hogy a katalógus nem tartalmazta az összes kiállított mű felsorolását. Ez, még ha szerényebb formában is történt volna meg, fontosabb szerepet töltött volna be. A katalógus bevezetését Szijj Rezső művészettörténész írta, vázolja a magyar ex libris múltját és jelenét, valamint a találkozók fontosságát.

A kiállítás megtekintése után a találkozó résztvevői eszmecsere-t folytattak a KISGRAFIKA folyóirat készítési kérdéseiről, szakkifejezések magyarosításáról, valamint szakmai és technikai problémákról. Ny. László Lázár javaslatára a KBK próbaképpen gyorsírszolgálatot vezet be. Eszerint a vidéki titkárok közül rendszeresen tájékoztatjuk a tagságot azokról a hírekről, amelyek a hosszú nyomdai átfutás miatt nem volnának időben közölhetők. A továbbiakban a vidéki tagtársakon múlik, hogy hogyan tudjuk a kezdeményezést hasznosítani.

Ezen a fórumon jelentette be Lenkey István az V. Országos KBK találkozó Debrecenben, az ottani A. Dürer Ex libris-gyűjtő kör által történő megrendezésére vonatkozó javaslatát. A javaslatot a találkozó résztvevői örömmel elfogadták.

Délután városnézésre indultak a résztvevők Kormányos András vezetésével. Különösen ki kell említeni Somogyi Könyvtár könyvészeti érdekességeinek bemutatását. A résztvevők közül számosan felkeresték Kopasz Márta műteremlakását is, ahol régi bútorokból, képekből és mindenekelőtt Kopasz Márta alkotásaiból valóságos kis tárlatot láthattak az érdeklődők.

A rendezés kezdeti nehézségeinek leküzdése után a találkozó rendezőbizottságának sikerült élményekkel gazdag napot biztosítani a résztvevőknek.

TÓTH Rózsa linómetszete X3 és CSOHÁNY Kálmán rézkarca C3

IV. ORSZÁGOS KISGRAFIKAI PÁLYÁZAT-KIÁLLÍTÁS SZEGEDEN – MEGNYITÓ –

műveltségünk legfejlettebb ágazatai az eddigi felmérések szerint az irodalomhoz és a zenéhez kapcsolódnak. Sajnos a látáskultúra vonatkozásában ez nem mondható el, pedig a vizualitásnak az élet minden területén ma már sokszorosára növekedett a jelentősége. A közművelődési törvény ide vágó célkitűzéseiből a legfontosabb megvalósítása érdekében tehát arra kell törekednünk, hogy a tömegek viszonylag elmaradott műveltségének szintje mielőbb emelkedjék.

A művészet és a közönség kapcsolatának alakulását tehát szélesebbé, gazdagabbá és mind változatosabbá tennünk. Ebben a vonatkozásban illeti elismerés a Kisgrafika Barátok Köre vidéki csoportjainak ország területére kiterjedő aktivitását, mely a mind szervezettebbé váló összefogó erejéről tanúskodik. Nem bizonyítja ezt jobban, mint az a tény, hogy Budapest, Cegléd és Pécs után, most Tisza-parti városunkban, Szegeden került sor a KBK IV. Országos Találkozójának a közel 150 grafikai művet bemutató kiállítással egybekötött megrendezésére.

A reméljük sikeressé váló akciónak szervezői: a Szeged Megyei Városi Tanács Művelődési Osztálya, a Gedi Csoportja, a Bartók Béla Művelődési Központ és a Somogyi Könyvtár mindent megtesznek azért, hogy úgy a Találkozó, mint a Kiállítás méltóképpen töltsön be feladatát, vagyis hogy a városban igen tisztelt műbarát és grafikusművész vendégeink számára örömet keltő élményt nyújtson, amikor a kedves helyi tárlatlátogatóink körében még tovább fokozza azt az érdeklődést, amely a város iránt Szegeden mindig is megnyilvánult.

A városi kultúránk gazdag hagyományaira hivatkozva, elég ha egy nagy mesterre, a hosszú ideje Szegeden élő és alkotó híres grafikusművészre, *Buday Györgyre* hivatkozunk, aki az idén tölti be 70-ik életévét. Tehát őt mindnyájan, innen Szegedről – az ő egykori szeretett és soha el nem feledett

fiatalkori működési helyéről —, mély tisztelettel kívánva neki jó egészséget és további eredményes alkotómunkásságot, mellyel a magyar grafikusok hírnevét immáron félszázada öregbíti a nagyvilágban. Annyira inkább, mert Buday mester sem feledkezett meg rólunk. Kedves huga, *dr. Buday Margit*, ismert szívfőorvosnő révén olyan műveket juttatott el a kiállításra, amelyek — nyugodtan mondhatjuk — nemzeti rangot adnak a KBK városunkban létrehozott mostani tárlatának.

A két tablón elhelyezett 12 remek Buday-grafika hazai kiállításon most kerül először bemutatásra. Miük megemlíttjük a Buday és Ortutay Gyula kora ifjúságuktól fennálló barátságukat szimbólizáló metszetet, mely a lappokról „mindent tudó” Pándy Pált, a Finnországban élő magyar kutatót ábrázolja. Ezen kívül még több olyan ex-librist láthatunk Buday mestertől, melyek az úgynevezett „portré ex-libris”-ek mint példányainak tekinthetők. Az ezzel kapcsolatos fontos tudnivalókat a tárlaton olvashatjuk Buday naplójából az írásából, melyet „Megjegyzések az ex-libris témájának változásairól” szóló nekünk megküldött tanulmányában kifejtett.

Ha e témába vágóan a kiállításon szereplő ex-libriseket megtekintjük, így például: *Józsa János, György, Tóth Rózsa, Várkonyi Zoltán* és mások által készített ex-libriseket, úgy azt tapasztalhatjuk, nálunk még nem honosodtak meg az egyes könyvek tulajdonosát ábrázoló portré-ex-librisek. Pedig a Buday György megszívlelendően írja: „... a portré-ex-libris minden bizonnyal közvetlenebb és mélyebb, mint az a fajta, amelyik a tulajdonos nevét és címét is közli. Ha más művészek is veszik a fáradságot, hogy alkalmazzák ezt a művészi kifejezési módot, ez a témaválasztás jó lehetőség a mai könyvbarátok képeinek megörökítésére, és ez a grafikai művészet tartósabb eszközeivel értékesebb, mint amennyire fénykép alkalmas.”

Buday György alkotásai mellett a rendezőszervek olyan kiemelt tablót is szerepeltetnek, melyek *Bordás Ferenc, Diskay Lenke* és *Kopasz Márta* neves szegedi származású grafikusművészektől valók. Ők nem mint e kiállítás védnökei, hanem *Bordás Ferenc* és *Kopasz Márta* személyében, mint Buday György korai helyi pályatársai is biztosítják a tárlat több kiváló grafikusával, így: *Stettner Béla, Csohány Kálmán, Banga Ferenc, Láng Rudolf, Papp György* és más élvonalbeli társaikkal együtt azt a magas művészi vonalat, melyet a KBK eddigi sikeres rendezvényeinek emelkedő tendenciát mutató kiállításai az utóbbi években is már jól tükröztek.

Ugy vélem a Szegeden bemutatásra került IV. Országos Kisgrafikai Kiállítás is híven érzékelteti azt a társadalmi állapítást, hogy a mai magyar grafikusművészet kifejezési lehetősége rendkívül sokrétű. Erről tanúskodnak többek között: *Szabó László, Vén Zoltán, Szunyoghy András, Perei Zoltán, Nagy László Lázár, Dömötör Ilona, Kiss Terézia* és mások változatos stílust mutató grafikai munkái is. A kifejezésbeli nyelvezetek és stílusok kes variációin kívül, vonzóvá teszi a kiállítást, az itt látható grafikai művek jó részének témabeli aktualitása is, melyek „Szeged világá”-hoz konkrétan kötődnek. E művek közé tartoznak: *Fery Antal, Székely Pál* lapjain kívül: *Csurgói Máté Lajos, László Anna* és *Tellinger István* grafikái, melyekkel Szeged nagy költőjének, a negyven éve elhunyt Juhász Gyula emlékének áldoztak.

Befejezésül szabad legyen tárlatunk katalógus előszavát nagy hozzáértéssel megíró, *Szlj Rezső* művelődéstörténész azon tanulságos megállapítását idéznem, mely szerint Vele együtt mi is reméljük, hogy a 1977-es Találkozó Szegeden valóban „... komoly lendületet ad az érdeklődésnek, az ex-librisgyűjtésnek és az ex-libris művészetnek is. Hogy mind a Bartók Béla Művelődési Központ, a Sonkó Könyvtár — amely alapítását is egy nagy gyűjtőnek köszönheti —, mind pedig a METESZ — még ha nem is művészeti tagozata — a fentiek értelmében összefog a szegedi kisgrafikai kultúra érdekében messze sugárzó hatással. S ebben a munkájában a helybeli múzeum bizonyára éppúgy messzemenően támogat, mint a Kisgrafika Barátok Köre, és a budapesti Műgyűjtők és Műbarátok Köre is.”

E szép célkitűzést meghatározó gondolat jegyében nyitom meg a IV. Országos Kisgrafikai Pályázat Kiállítását, melyhez a tárlaton résztvevő művészeknek sok sikert és további eredményes alkotómunkát kívánok. A KBK mostani szegedi találkozója az ellátogató Vendégeknek remélem maradandó emlékü és élményteljes lesz az itt tartózkodása, s bízom abban, hogy kellemes közérzettel töltik el ezt a vasárnapot az itt szeretettel látó Tisza-parti városunkban.

Szelesi Zoltán

ALBORK '77

NEMZETKÖZI MODERN EXLIBRIS BIENNÁLÉ

rtizede alakult ki az ex libris-univerzum évenként változó kettős pólusa, amely más és más eszköz-
lézőpontokkal, de végső soron egyaránt a könyvjegyek művészetének magasabb színvonalát tartás
a nemzetközi ex libris-kongresszusok és a malborki nemzetközi modern ex libris-biennálék. Az
sorozatában az 1963. évi nyitánynak még nem volt magyar résztvevője, a kiállított anyaggal
mindazok megismerkedhettek, akik a krakkói nemzetközi ex libris-kongresszuson a következő
szünetek, és megtekintették a Művészek Palotájában rendezett bemutatót. Azóta kétféleképpen
szünetek érdeklődés mellett nyitja meg kapuit Európa legnagyobb gótikus lovagvára, hogy egyik
termébe befogadja a modern ex libris meghívott mestereit. Az idei immár nyolcadik biennálé
és megnyitása június első szombatján, 4-én délután volt, a kulturális szervek részvételével. A meg-
n, az előző évek gyakorlatától eltérően, fogadás helyett hangversenyen vettek részt a megjelen-
l Andrzej Ryszkiewicz professzor adta át beszéd kíséretében a kitüntetett emlékérmeket. Beszé-
ért a biennálék megrendezésével kapcsolatos problémákra, nehézségekre és kiemelte azt a fon-
tet, amit a kezdeményezés idejétől számítva folyamatosan játszik ezeknek a fogalommal vált két-
ismétlődő kiállításoknak hajtó motorja, *Wojciech Jaubowski* grafikusművész.

biennálé 65 meghívott művésze 13 országot képviselt. Mint már a két év előtti bemutatón is, a
hegemoniáját Csehszlovákia vette át, 16 művésszel, közülük nyolc cseh és nyolc szlovákiai.
unió Orosz Szovjet Szocialista Köztársaságából 3, az észtből ugyancsak 3, a litvánból pedig 10
terepelt. A többi 18 megoszlott a Német Demokratikus Köztársaság (4), Olaszország (4), Ma-
g (3), Románia (2), Hollandia (2), a Német Szövetségi Köztársaság, Franciaország és Amerikai
Államok (1–1) között. A zsűri a kitüntetett érmet (medal honorowy), *Anna Jarnuszkiewicz* szob-
zó alkotását a következő kiállítóknak ítélte:
inovsky, Stanislav Dawski, Deák Ferenc, Grazina Didelyte, Stano Dusik, Stasys Eidrigevicius,
Jakubowski, Avo Kerend, Michel Jamar, Halina Pawlikowska. (Ugyanazt az érmet kapta meg
többi résztvevője is, de névbevézés nélkül).

ék több éves gyakorlata szerint a közelmúlt néhány kiemelkedő könyvjegyművésznél alkotó-
dezett retrospektív bemutatón nyitotta meg a sort. Ez alkalommal három lengyel művész szere-
bb anyaggal, a külön világot képező *Tadeus Przytkowski* és két elhalt művész, az Amerikába
efan *Mrozewski* (1894–1975) és *Ludwik Tyrowicz* (1901–1958). *Mrozewski* fésűsvésővel meg-
gyényi ízü fametszeteivel a magyar gyűjtők is gyakran találkozhattak, míg *Tyrowicz* különböző
tal készült könyvjegyeit inkább csak a lengyel gyűjtők ismerik. (Hasonló emlékkiállítás-jellel
mi *Kavaczky Zoltán*unk került bemutatásra.)

V. KISARAUSKAS és K. WRÓBLEWSKA fametszete fametszete X2

Mint minden biennálénak, ennek is vannak már törzsvendég-számba menő résztvevői. Ezek elsősorban lengyelek közül kerülnek ki. *W. Jakubowski* virtuóz rézmetszeteiben a természeti képekhez kötődő alakok egyre önállóbb életet élnek. *S. Dawski* magasnyomású rézkarcai különös ízű erotika hatja át. Az idősebb generáció tagjai közül *Krystyna Wróblewska* a fiatalabbak közül *J. Halicki*, *Jerzy Leszek Stanek*, *Alina Kalczyńska*, *J. Karwacki*, *H. Pawlikowska* a már korábban megismert formavilágukkal jelentkezik. Új név a Biennálén *Andrzej Buchaniewicz*-é, művei linoleummetszetek.

Talán a legegységesebb képet mutatják a litván grafikusművészek. *A. Kmielauskas*, *G. Didelytė*, *V. Kisarauskas* és a már harmadfolyamatosan itt szereplő *Stasys Eidrigevicius* ismert neve az igényes gyűjtők körében. Különösen az utóbbi tartogat új és új meglepetéseket rézkarc- és foltmaratásos lapjain. Meghökkened, a műve lélektannal magyarázható gondolatkapcsolatait, egyéni útkeresése a kiállítás egyik kiemelkedő művévé avatta. De a többi litván művész is tud újat mondani úgy tartalommal, mint formában.

Csehszlovákia grafikusművészetét mindig úgy ismertük, mint Európa egyik legrangosabbját. Azonban az elmúlt évek óta a szlovákiai művészek kiemelkedő szereplését kell megállapítanunk; különösen figyelemreméltó pozsonyi *Albin Brunovsky* egyre mélyülő művészete. Színes körrajzai és rézkarcai egyaránt elárulják a művész újosra való rajztudását, a technikák fölényes ismeretét, valamint dús fantáziáját. A litván *Eidrigeviciussal* együtt volt ennek a biennálénak a favoritja. Rajta kívül még öt pozsonyi művész szerepelt, mégpedig igen figyelemreméltó anyaggal, közülük különösen *Stano Dusik* és *Igor Rumansky* nevét kell megjegyezni. A korábban is ismert cseh művészekhez is társulnak új nevek. *Pavel Dvorsky* kisméretű finom természetrajzaihoz a felirat nem csatlakozik szervesen.

Michaela Lesarová-Roubicková színes hidegtű-karcai líraisággal tűnnek ki.

SPIEGEL MENSCHLIHEN LEBENS. 1475.

PEREI Zoltán fametszete X1

ar kisgrafikát három művész képviselte. Közülük *Diskay Lenke* már törzsvendégnek számít, színes műveit lapjait a megnyitó közönsége szemmellátható tetszéssel fogadta. *Perei Zoltán* groteszk, egyéni fametszetei egy külön világról adtak hírt.

vül új név nemcsak a biennálékon, de a magyar kisgrafika-barátok előtt is *Varga-Hajdú István*. Fialhálójú illusztrációjának kedvelői ezúttal meglepetéssel láthatták ugyanabból a formavilágból született műveit.

svári *Feszt László* és *Deák Ferenc*, akik annak idején ugrásszerűen törtek fel az európai kisgrafika szívében, bemutatott műveikkel tovább öregbítették ezt a megbecsülést. Különösen *Deák Ferenc* lapjai kelték a legnagyobb figyelmet.

émet, sem a nyugati grafika nem szerepel olyan súllyal, mint amit elvárhatnánk. Ennek oka a rendezőségének irányvezetésében keresendő, amely nem napjaink könyvjegyművészetének kezdetét akarja adni, hanem szubjektív (és sokszor vitatható) módon választja ki és hívja meg a műveket, de abban is kereshető, hogy nyugaton az ex libris válságos korszakát éli, amint azt már többször is kifejtettük. A magyar kisgrafika (amint azt már többször hangsúlyoztuk) lényegesen bővebb becsületet érdemel.

gus az előző köteteknek megfelelően, de kisebb terjedelemben készült, körülbelül fele a legutóbbi. A kényszerű terjedelem csökkentés kihatott az illusztrációk számának csökkentésére és a műveinek elmaradására, a kötet eladási ára viszont lényegesen megnőtt.

Semsey Andor

·EX LIBRIS·
·DR. AXEL LEIER·

ZENEI TÉMÁK KISGRAFIKÁBAN

Amikor arról van szó, hogy a zenét egy zenei kapcsolató tárgy, személy, ezeknek ábrázolása, valamint gondolati fogalom, és általában bármi, ami nem zene, — a zenét helyettesíti, akkor szükségesnek látszik legalább röviden jellemezni a zene sajátos tulajdonságait és egyedüli helyzetét.

A zene a rugalmas anyag periódikus rezgése által válik érzékelhetővé a hallószerv számára, — és mert mozgás, megteremti a saját idejét. Egyszerűbben: a zene zenei hangok egymásután vagy egyszerre is megszólaltatott sorával valósul meg. Egy másik lényeges tulajdonsága, hogy közvetlenül nyelvileg vagy másképp kifejezhető konkrét fogalmakat és tárgyakat nem idéz fel. Ez alól az ún. programzene sem kivétel. Például Musszorgszkij egyes tételei a Képek kiállítás c. zongoradarab sorozatában a főléjük írt képcímek nélkül is megérthető zeneművek; a hallgató benyomása nem válik hiányossá azáltal, ha esetleg a címekről nem tudunk. Oka ennek, hogy Musszorgszkij zongoradarab sorozata megmarad zenének a vizuális inspiráció mellett.

Ugyanígy az absztrakt irodalmi és képzőművészeti alkotások — versek mit sem jelentő szavakkal, vagy képek és plasztikák csak színekből, illetőleg egy vagy többdimenziójú geometriai formákból — sem szavakkal, hanem a zenei hangok segítségével fejezik ki a gondolatukat. Ha valahol egy esztétikus azt mondja, hogy ez vagy az a kép „zenei gondolatokat” fejez ki, vagy az a kép „zenei részletből”, az ilyen megjegyzéseket, még ha találónak is tartjuk, nem a maguk helyén, célszerűbb mindenkor az írói kifejezés stílusaként értékelni, mert a zene sajátos egyedülvalóságánál fogva akár a legmeggyőzőbb képzőművészeti, irodalmi, sőt mozgásművészeti megfigyelésektől is szinte végtelen távolságban van. Természetesen az egyes művészetek közel kerülhetnek egymáshoz oly módon, hogy adott esetekben rokon tartalmakat fejezhetnek ki a maguk eszközeivel. Átfogó tanulmányokat a másira azonban így sem lehetséges.

d STAUF
szete C2

MEYER
szete X2

előrebocsátása után bátrabban, a félrevezetés és félreértés veszélye nélkül szólhatunk zenei té-
risokról, in memoriam-okról, és általában minden idevonható zenei témájú alkalmi kisgrafikai

exlibris művészeinek a megrendelőktől függetlenül is szívesen feldolgozott témája. Erre mutat
matkozású exlibrisek aránylag gyakori megjelenése és nagy változatossága. A változatosság csak-
y, akár a stílust, akár a kompozíciót, vagy éppen a technikát vesszük alapul. De még a zenei vo-
cihasználása tekintetében is igen széles a skála. A két véglet: a zene mint központi gondolat, és
ékesen, kiegészítően alkalmazott dekoratív elem között a zenei részesedés fokozatainak hosszú
a létre a teremtő ötlet és a szerkesztés eltérő genezise.

het zenei témája vagy kapcsolata az exlibrisnek? A zene főntebb röviden összefoglalt sajátossá-
jától értetődően következik, hogy a zenei témájú kisgrafikákban a zene csak külsőlegesen, köz-
zenhet meg. A zene jelenléte a kisgrafikai munkákon esetleg hasonlítható a zene helyzetére a
óló irodalomban. Aki a zenéről ír vagy olvas, az egy másik kifejező eszközzel kísérli meg a zene

4. Frans LASURE fametszet

„megértését”. Ennek a kísérletnek a végső soron való hiábavalósága szerencsére csak részben terjed ki a zenei témájú exlibrisekre. Egy zenei témájú exlibrisnek vagy az alkalom szerint dekorált meghívónak a valóságban a zenei igénye: mindössze *emlékeztetni* kíván a zenére.

A továbbiakban használható vezetőként fogadjuk el a jelenkor tudományos érdeklődésének egyik legfontosabb kiágazását, a *jelek* és rendszerük elméletét. Ha az exlibriseket a jelekkel történő közlés oldaláról vizsgáljuk, valószínűleg nem fogunk tévedni a zenei kisgrafikák értelmezésében.

A lényeg pár szóval összefoglalható. A zenei vonatkozású grafikán az egyéb jelek között az egyik *helyett* van ott, a zenét szimbolizálja. A zene jele leggyakrabban egy hangszer, de lehet bármi más, a jele erejével a zenét felidézi a szemléletben.

Jóllehet minden közlés kisebb- vagy nagyobb számú, egyszerű vagy összetett jelek szövevényéből áll, a könyvjegynél elsősorban beszélhetünk jelekről, mert a mai könyvjegy feladata, tartózkodó szerkesztést gyakran kivitelezés tekintetében is a régebben könyvjegyként használt *címer* leszármazottja. A mai könyvjegy még szűkszavúbb címmel szemben a későbbi oldottabb, szellősebb és mindenekelőtt szabadabb stílusú exlibris a megrendelő szellemi érdeklődésének felségjelvénye. De bármilyen is a művész kézügyességének gazdagsága és a megrendelő különleges vonzalmának a tárgya, az exlibris mindig megmarad a zenei jelhez közelebb, inkább kevesebb elemből összetett jelnek.

Az exlibris műfaji tulajdonságai így felkínálják, hogy a zenei témájú exlibriseken a zene eseti jeleit vizsgáljuk végig. Aszerint, hogy a zenét milyen hangszer, vagy milyen más zenei vonatkozás jelzi, csoportokba tudjuk állítani a zenei témájú exlibriseket.

4. ALJAL linómetszete X3

5. O.FEIL linómetszete X3

Ittan, hogy a felhasznált szimbólum szerinti rendezés mechanikus, sőt egy és más szempontból. Vagy mentsége azonban, hogy egy-egy hangszer, egy zenészerzői arckép vagy sziluett stb. egy fajta zenét idézhet fel a szemlélőben. Vagyis a jel — ha a zenét nem is pótolhatja, és közvetlenül retti mint a hangjegy — a zenei kifejezés és hangulat valamelyik területére rámutathat. Helyezés mellé egy hegedűt és egy orgonát ábrázoló exlibrist, azaz, pontosabban olyan munkákat, öbök között hegedűt vagy orgonát is ábrázolnak. A két eltérő jel — attól is függően, hogy miképpen el a kompozícióban — a zenét lényegesen eltérő módon idézi fel.

z, mint a művészetek egyikének, szíltében-hosszában használt általános jele valamilyen pengetős. Ez leginkább lant, annak valamilyen változata, vagy esetleg hárfa. A pengetős hangszer az iro- is a szimbóluma, de mivel eredetileg zenei előadású, vagy zenével kísért irodalomra utalt, a jel zenei jelentéséhez kétség nem férhet.

eg most a kisgrafikai felhasználásuk legjellemzőbb példait.

D STAUF klasszikus mintájú, kissé éremszerű munkája (1) mozgó alakot ábrázol. A hangszer stérben, mégis uralkodik a kompozíción. A természetet idéző díszítő és térkitöltő növények-ál- zenei gondolatot erősítik és értelmezik. Stilizálás-irányú rajzi kivitelükkel a műfaj hagyományos ágát érvényesíti a művész.

valutabb zenei gondolatokat is ki lehet fejezni egyszerű eszközökkel, arra a francia DANIEL dekes munkája (2) szolgál meggyőző példával. A divatjamúlt-típusú szórakoztató előadóművész ányosított „szép új világ” ellentétét szimbolizáló elemek — ha az értelmező elemek valamivel is jelennek meg itt az előbbi munkával szemben — még mindig a tömör jelszerű ábrázoláson be-

Walter Helfenbein

6. Walter HELFENBEIN rézkarcá C3

REMCSENKO linómetszete X3

8. GÁL Ferenc rézmetszete C2

utalás lehet olykor valami másnak a kiegészítő része annak ellenére, hogy jele központi helyen le szerepre a pengetős hangszereknek hagyományuk van. SYLVI VÁLJAL paprikajancsi-alakja LANS LASURA hasonszörű figurája (4) még énekelnek is. Szorosan ehhez a típushoz tartozik az OTTO FEIL exmusicisa (5). A humorizáló, sőt reklámrájos kivitellel a művész nyilván a megren- tosz zenei szemléletére vagy más vonatkozására mutat rá. Meg kell jegyeznünk azonban, hogy a bejegyzés itt és máshol sem válik a műfaj javára. — A zene ezekben a kisgrafikákban inkább a újévi stb. hangulat kísérője. A zenei témájú exlibriseknek ilyen lehetősége is van.

cel szemben a zenei gondolat másképpen kiegészítő elem WALTER HELFENBEIN rézmetsze- tudományban és művészetben elmélyülő csupa-szellem ifjú embert látunk, aki a háttéri közép- és öltözete szerint a megfiatalított Faust is lehetne. A balkézrel őrzött lant az elgondolkodás- tartott könyvvel és a messzire néző tekintettel egyenrangú szimbólum. Alul a kis magyarázó raj- gesek; a lényeges gondolathoz mit sem adnak, az exlibrishez nem illenek.

rt és lantféle hangszereket ábrázoló exlibriseknek csak a legfőbb típusait mutattuk be. A lehet- őleg az előforduló változatok száma sokkal nagyobb.

szereket ábrázoló exlibriseken gyakran csak a hegedű, cselló stb. egy részlete, leginkább a nyak a kulcsokkal és a csigavonalúan képzett fejjel jelenik meg. Hogy az így használt jel esetén is mi- változatosság lehetséges a szerkesztésben és az előadásban, arról a 7–10. számú munkák meg- ájékoztatnak. GÁL Ferenc kéz-tanulmánya nem háttér, hanem teljes értékű része a zene jelzé- továbbiakban más példákkal is bemutatjuk, hogy a hangszeren játszó mozdulatát az exlibris mű- a igen hatásosan kihasználja.) Előbbivel rokon kísérletnek tekinthető W. CINYBULK „ex mu- hangszeren játszó fejének egybekomponálása a hangszer fejével.

9. V. CINYBULK fametszete X2

10. JAKUBOWSKI rézmetszete

WOJCIECH JAKUBOWSKI „in memoriam”-ját a legjobban sikerült absztrakt megoldások közé sorolhatjuk. A vonóhangszer fejből csak a csigavonal marad meg; ennek többszörözése és variálása, kiegészítve a kézzel csendélet-szerű. A virág elől van, mégis a hegedű a kiemelt jel, a virágot inkább a kitüntetés és a díszlet eszköze érezzük. A művész igyekszik megközelíteni és felidézni a zeneművészet újabb törekvéseit.

Többé-kevésbé pontosan megrajzolt hangszereket láthatunk FERY ANTAL (11) K. MERSEBURGER (12) és VERMEYLENANTOON (13) munkáin. FERY ANTAL exlibrisén a hegedű az előtte virágot tartó kézzel csendélet-szerű. A virág elől van, mégis a hegedű a kiemelt jel, a virágot inkább a kitüntetés és a díszlet eszköze érezzük. A hagyományos és újabb látásmód határán van a kompozíció a stílusváltás szélé nélkül.

A hegedűt tartó leány linómetszet, a művész a fehér-feketén kívül a mokka és tégla-vörös színeket használja. A zenei jel elhelyezésének módja hagyományos, a kivétel azonban újszerű és ötletes; ezen a nyelven lehet beszélni a kisgrafikákon. — A gordonon játszó a zenekari zene hangzására emlékezteti a zenei töltettség szemléltét. Ennek a hangszernak szóló-irodalma nagyon szerény, és azonfelül még ritkán ismert. A gordon így kikerülhetetlenül a zenekari hangzás emlékét idézi fel. A játékos testtartása a művész humorérzékét bizonyítja. — A vadásznak két hangszere is van, még sincsen sok zenei hatása az érdeklődőknek. A zene jelvényei itt is valami másnak a közvetítői. Utalhatnak a megrendelő egyéni különlegességeire, amelyek kifejezését a művész így érezte találónak. A különös ötleteknek és ábrázolásnak a neoklasszikus alapja is lehet.

Bartók J.

Következő számunkban folytatjuk.

(A közölt illusztrációk Réthy István gyűjteményéből származnak)

Antal fametszete X2

13. VERMEYLEN ANTOON fametszete X2

VERSEBURGER fametszete X2

golyók

Rozanits

ROZANITS Tibor linómetszete X3

A PESTERZSÉBETI MÚZEUM 1977 május havában pályázattal összekötött ex libris- és kisgrafikakiosztást rendezett. A beérkezett művek közül a zsűri 23 művésztől mintegy 70 kisgrafikát fogadott el kiállításra. Három témakörre történt a pályázat kiírása. A pályadíjakat a következő művészek nyerték: 1. témakör: *Az olvasó ember*. I. díj: *Tarjáni Sinkovits Jenő* (Olvasó nő), II. díj: *Reich Gábor* (I–VII. sorozat), III. díj: *Várkonyi Károly* (I–IV. sorozat). 2. témakör: *Ady Endre születésének 100. évfordulója*. I. díj: *Csohány Kálmán* (I–VII. sorozat), II. díj: *Tellinger István* (I–IV. sorozat), III. díj: *Vén Zoltán* (Vén arany). 3. témakör: *Pesterzsébet*: az I. díj nem került kiadásra, a II. díjat *Fery Antal* nyerte ex librisével, III. díjat pedig *P. Horváth Éva* 3 ex librisével. A díjakat az 1. és 2. témakörökre a Művelődésügyi Minisztérium, a 3.-ra a Pesterzsébeti Múzeum adományozta.

ZANITS BOR

Rozanits

kiállításokat látogató közönségünk jól ismeri *Rozanits Tibor* lendületesen futó hidegtű-vonalait, intázott linóleum-metszeteit; a kisgrafikabarátok közelebből is megismerhették művészetét az 1966. években, a nemzetközi ex libris-kongresszusok tiszteletére mindezideig legreprezentatívabban kiadott mappákban szereplő egy-egy lapján keresztül. Az egyik egy borzolásos (mezzotint) szet, a másik linómetszet. Kisméretű grafikák, de nem kisgrafikák, a szó kötöttebb értelmében. szerepelt zsűritagként kisgrafikai kiállítások előmunkálatainál, élénken érdeklődik a kisgrafika világában, és amikor bemutatjuk őt a magyar kisgrafikabarátoknak, már előjáróban kifejezzük óhajunkat, hogy hozzájuk kapcsoló szálak a jövőben még számosabbak és erősebbek legyenek.

Tibor tengerész-nemzedékek ivadékaként 1931. szeptember 2-án született Szombathelyen. Közgazdasági tanulmányait szülővárosában végezte. Egy ideig áruházban dolgozott, majd a katonai szolgálat után került a budapesti Képzőművészeti Főiskolára, ahol 1958-ban kapta meg a diplomát. Főiskolai alatt Bencze László, Koffán Károly és Ék Sándor voltak a tanárai. Kezdetből fogva inkább a szobrász volt, mint a festészethez. A harmadik év után a sokszorosító grafikai tanszékre került. Ez a tanszék bizonyult és a főiskola elvégzése után is a grafikai tanszéken maradt, most már mint vezető. A művészeti képzés köti le idejének nagy részét. Rendszeresen résztvesz a hazai és külföldi kiállításokon. Az utóbbiak közül szerepelt Lugano, Ljubljana, Besztercebánya, Capri, Firenze, Párizs, biennáléin, valamint Athén, Addis Abeba, Bécs, Belgrád, Berlin, Bologna, Bukarest, Ferrara, Pesaro, Phönjang, Stockholm, Tokio, Varsó grafikai kiállításain. Itthon a miskolci biennálékon is nyert díjat. Önálló kiállítása volt 1974 októberében a budapesti Csók István galériában, 1976-ban a szombathelyi Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtárban, majd ugyanez év szeptemberében Üveglődési Központban. A budapesti és szombathelyi kiállítások meghívójához, illetve ismertető-útká Magdolna írt bevezetést. Szívinvonalas, a mai magyar grafikusművészet szeretetétől áthatott, szűz soraira az alábbiakban gyakran támaszkodunk, helyenként szó szerint is átvéve, minthogy az író kritikus tömör megállapításai jól fejezik ki a lényegét. Az adatokhoz még annyit fűzünk, hogy Rozanits Tibor 1975-ben nyerte el a Munkácsy-díjat. Jelen él és alkot.

Rozanits Tibor birtokában van a grafikai technikák egész fegyvertára, a mély-, sík- és magasnyomás minden fajtája. Ez következik művészpédagógusi voltából is, aki a sokszorosító grafika területén otthonos kell hogy mozogjon. Eleinte főleg a rézkarcot művelte, innen vezetett útja hidegtűhöz, ehhez acélos-rugalmas, bársonyos finomságú technikához, ahol volnalai önmagukban, vagy kékébe fogva fut ki. A természetből indul ki, a látott képet hangszereli, költi át egyéni látásmódjára. Majd a linóleummal szet köti le érdeklődését. Mint ő maga mondja, az egyes grafikai technikák iránti érdeklődése periódusokként változik. Egy-egy perióduson belül hű marad a periódus uralkodó technikájához. Laponként nem lehet a technikát változtatgatni. Az azonos műfajon belül újra meg újra meg kell találni a kifejezési formát, a beleélés olyan fokát, amely biztosítja elképzeléseinek maradéktalan kifejezhetőségét. „A technikai kitalálás, a műfaj: számára azonos a gondolkodás, a beszéd, és az emberi-társadalmi magatartás határozott formája. Művein az etikai lényével való azonosságát mondja ki. Évekkel ezelőtt a linóleumkészítést leggyakrabban lehetőségeire figyelt fel, és pedig nem az élesen, foltokban, sík-dekoratíván stilizált modernizmus, ahogyan például a századelő tette, Rozanits itt az anyag szinte viaszos puhaságát, a fémtől való különbségét tette eszközzé, mondandójának szolgálatában. Műveinek muzikalitása feltűnő, lapjai azt az élményt adják az értőnek, mint valamely modernül-klasszikus zenemű partitúrái. Témái a korszakunkban már távolból a legközvetlenebb emberközelségbe érkező híradást tolmácsolják, s nem csupán időszertűnőséssel, mert Rozanitsot a kozmikus érzékenység jellemzi, életművének alakulásában földünk viszonylag egészhez, a világűrhez” (B. Supka M., 1974.) „Olyan tartalmak kifejezésére vállalkozik, melyek a vizuális technikai tudás birtokában is, újra meg újra próbára teszik a művész szándékát, hogy képzeletjárás

For a natural

beavasson minket. A látható, valóságos formákat úgy viszi be témáinak gondolati légkörébe, ahol élmény-átírás a saját bensejében zajlott le, Ezért érezzük azt, hogy témáinak nem utólag ad nem azok egyenest a mondanivalóból születnek: a képcímek nem álcázzák, hanem pontosan fedik a és érzelmi lelőhelyüket." Majd: „Képi látomásainak keletkezése hasonlatos ahhoz, ahogyan az éb- álomba révülünk, majd ébredve visszasűrűsödünk a valóságba. Leginkább merengéseinek han- ami szíven üt bennünket lapjai láttán. — A vegetáció áradó formáiból sarjadt lírai és drámai han- stette meg a művésszel a kifejezéshez kellő technikát, a linóleumba véshető formák puhaságát. — tszeteken a fehér foltok pianissimóit a feketék drámai fortissimói emelik ki. — Rozanits Tiborban gor és felelősségérzet munkálkodik a humánus, a megvívott emberi értékek megőrzéséért” 6.)

Tibor tudatos művész, nem számít a véletlenre, az esetlegességre. Grafikusai munkásságát egyéni- nti szigorú következetességgel vezérli. Főlényes rajztudása, a technika tökéletes ismerete biztosít- ra a függéstől való mentességet. Nagy fegyelem vezeti vésőjét, karcolóutóját az anyagban. Az ap- égtelenül gondos kimunkálás közben sem tér le a kitűzött ösvényről, a részletek a kész művön ésszé állnak össze. Mint ő mondja, az utóbbi évek linómetszetein nagyon érdekli a kis méret, a kötött kis méretben azt a maximumot, amit e méretek keretei között az ember meg tud ol- sgrafikának mint önálló grafikai formának még nem látja a létjogosultságát, de az a rokonszenv, magyar kisgrafikabarátok működését, művészeink tevékenységét figyeli, feljogosít arra a re- egy vésője alól előbb-utóbb igazi „kisgrafika” is fog kikerülni.

Semsey Andor

OLÁH ISTVÁN

DELY István fametszete X2 Oláh Istvánról

Oláh István Tiszadobon született 1890. március 5.-én. Apját is Istvánnak hívták, anyját pedig Zákánynak. Késői gyermek volt ő is, Dániel nevű egyetlen testvére is. Apjának első házasságából ugyanis egy fiúgyermek nem született és csak késői özvegységében szánta rá magát egy újabb házasságra, amelyből ez a második fiúgyermek született. Az apa elhatározta, hogy mindkét fiát jól kereső, tanult emberré neveli. Ez a törekvés Dánielnél nagyszerűen sikerült, jól tanult és játszva szerezte meg az orvosi diplomát. István szemben egyre csak rajzolt és hegedült. Az apai aggodalom akkor kezdődött, amikor István kijelentette, hogy festő lesz. Az apa bölcs ember volt. Nem ellenkezett a fiával, csak arra kérte, gondolkozzék el a jövőéről, mert festésből nem lehet megélni.

Oláh István és rajztanára, *Bosznai István* között egyre szorosabb kapcsolat alakult ki. Bosznai István képeket festeni járt Debrecen környékére *Bakoss Tiborral* és *Hajdú Bélával*, ezekre a kirándulásokra István is mindig elment. István val vitte tanítványát, Oláh Istvánt is, aki mohó kíváncsisággal szívta magába e három festő munkamintáit. Az érettségi bizonyítvány megszerzése után az apa megkérdezte: „Festő leszel mégis?” „Igen.” – válaszolt. Majd eltart Daniit” Ezt az apai kijelentést sokszor emlegette Oláh István és baráti körében is. Így vált, amikor anyagi gondokra terelődött a beszélgetés.

A Képzőművészeti Főiskolára 1910-ben iratkozott be. Bosznai István ekkor már főiskolai tanár volt. István vétel örömhírét nyomban közölte vele. „Becsüld meg magad!” – ez volt a szükséges tanári intelem. István derűs lelkivilága, vidám életszemlélete végérvényesen és egész életére kihatóan megélt a főiskola bohém levegőjében. Tanárai közül *Hegedűs László* és *Ferenczi Károly* voltak rá a legnagyobb hatással, amaz virtuóz rajztudásával, emez a festői hatások magyarázatával. Ferenczi Károly egyik alkalommal akttanulmányt korrigálva egészen belemerült a színek magyarázatába. A kimerítő magyarázatot fejezte be: – „de miért is beszéllek én ezekről maguknak, hisz maguk rajztanárok akarnak lenni művészek.”

A főiskolán szerezte meg Oláh István grafikai alapismereteit is. Itt készítette első rézkarcát, egy tájat. Jól mesélte el idősebb korában zavarodottságát, mikor első rézlemezének nyomtatását megpillantotta.

vesen nyomban vitte *Olgyai Viktor*hoz, a grafika tanárához. Olgyai ránézett a nyomatra és szót-
másvetve a grafika területére tévedt jövevényt és folytatta saját munkáját. Oláh István izgatot-
„Tessék már nézni!” Olgyai elmosolyodott és halkán ennyit mondott: „Mit néztek rajta?”

tanulmányait 1914-ben fejezte be. Az volt a szándéka, hogy Németországba utazik és *Franz*
folytatja tanulmányait. Tervét azonban az első világháború kitörése megghiúsította. Mint katona,
n 1917 februárjában megsebesült. Jobbkezének hüvelyk- és mutatóujját elvesztette. Jobbkézével
oltni nem tudott. Gyakran emlegette, hogy kétszer kellett az írást és rajzolást megtanulni, mert
ve képeit balkézével rajzolta és festette. Sérülését Bécsben gyógykezelték. Ezt az időt arra is fel-
hogy harctéri rajzaiból kiállítást rendezzen. E rajzok jórészt megvásárolta a bécsi Heeres-

18 december havában tért haza. Debrecenben telepedett le és itt lett előbb óraadó, később vég-
a a fa- és fémipari szakiskolának. Ennek az iskolának az igazgatója egy kitűnő művész volt,
pád. Ő teremtetette meg azt a termékeny talajt, amelyben Oláh István grafikai munkássága kivi-
: a munka már 1925-ben megkezdődött. A szakiskola tágas rajztanári szobája ekkor már jól fel-
fikai műhely volt. A műhely kialakulásában elvülhetetlen érdemei vannak még *Bánszki Tamás*-
láh Istvánnal egyenrangú művelője a művészi grafikának. 1936-ban már a tizedik születésnapját
ték a rézkarcnyomtató gépnek, amely alkalomra kétszínnyomósos rézkarc-meghívót is kész-
röveget tartalmazó lemezt Bánszki, a rajzi lemezt pedig Oláh István készíttette.

Oláh István első, jelentékeny grafikai lapjai rézkarcok. Lágy, festői hatásokra törekedett ezekben. Ennek korszaknak legszebb eredménye az „Erdőszéle” című rézkarc. A természet lírai hangulata egész életét izgatta és foglalkoztatta Oláh Istvánt anélkül, hogy el tudott volna jutni ennek a rézkarc nyelvén való kéletes kifejezéséhez. Talán éppen ez készítette őt arra, hogy áttérjen egy más grafikai műfaj, a léc (verniss-mou) területére. Itt aztán meg is találta a neki legmegfelelőbb kifejezési módot. Az 1935-ben született kétszínnyomású „Déry tér”, „Téli vásár Debrecenben” és „Széchenyi utca” e nembeli alkotások legszebb darabjai. A foltmaratás (aquatinta) is kedvelt műfaja volt. Legszebb ezek közül a „Páti köz” mű lapja. A foltmaratású lemezekről kevés nyomat készíthető, emiatt alkalmazta ritkán ezt a grafikai járást, helyette az 1938 körüli években borzolásal (mezzotinto) foglalkozott. Fejeket csinált ezzel a technikával.

Közben megindult és szinte észrevétlenül nőtt kisgrafikai tevékenysége. Előbb csak családja tagjainak közvetlen munkatársainak készített ex libriseket, karácsonyi és húsvéti üdvözlőlapokat, továbbá az iskolai évkönyv részére díszítéseket. Ezek azután hozták magukkal a megrendeléseket. Itt kért azután szót Oláh István életében a fametszet, mint e kisméretű feladatok egyik legalkalmasabb műfaja, a könyvművészet pedig a legstílusosabb velejárója. Saját ex librise is száducon készült fehér vonalú megoldásban. Gondos technikai kivitelezésű fametszet, jól komponálva, szép, egyszerű betűtípust használva. Jellemző lapja az 1938. évi húsvéti üdvözlő, amely saját magát ábrázolja festés közben. Feje rendkívül karakteresen rajzolva, a műből Oláh István egyéni ízű humora árad. Színes fametszeteinek ducai nagyrészt elpusztultak, csak egy-egy nyomat található a gyűjtők tulajdonában.

Debrecen várost súlyos bombatámadás érte 1944. szeptember 1-én. Ez nem kímélte meg a szakiskolát sem, az egyik bomba átszakítva az emeleket, az óvóhelyen tartózkodó Oláh István életét is kioltotta. Személyi hagyatéka azonban itt maradt nekünk, mindnyájunk közös kincseként. Hozzáférhetővé kell tennünk az érdeklődők számára, mert ez is hozzátartozik művelődéstörténetünk fejlődéséhez, és az új generációk Oláh Istvánnak mindig a művészi szépet szem előtt tartó életéből erőt meríthetnek saját műveik megoldásához.

Dely István

ISTVÁN KISGRAFIKAI TÁRSJEGYZÉKE

István összeállításában szereplő
jegyek és alkalmi grafikák,
(esztő kiegészítésével)

1934

libris. C6, 125x70 mm

1936–1937

Györgyi könyve. X2, 65x45 mm
ptás M. könyve. X2, 75x45 mm
ptás Mihály könyve. C3, 85x62 mm
bó Gábor könyve. X2, 65x44 mm
y Dezső könyvtárából. C3, 85x60 mm
ácsanyi üdvözet. C3, 120x90 mm
singer Jenő könyve. C3, 100x70 mm
y Dezső könyvtárából. C3, 85x62 mm
Berei Soó R. prof. könyve. C3, 105x70 mm
i. könyve. C3, 100x73 mm
libris Eugenli Reisinger, C3, 100x70 mm
nyyi Ferenc könyve. X2, 77x55 mm
ányi László könyve. X2, 75x50 mm
y József könyve. X2, 75x50 mm
ke könyve. C3, 80x50 mm
vétí üdvözet. C3, 150x100 mm
vétí üdvözet. C3, 150x110 mm
hlvó. C3, 80x115 mm
p, ez az én könyvem. C3, 83x53 mm
y József könyve. C3, 98x70 mm
iz én könyvem, Váray Z. C3, 82x52 mm
könyve. X2, 75x33 mm
y József könyve. X2, 98x45 mm
István könyve. X2, 75x40 mm
vétí üdvözet (Oláhék). X2, 112x70 mm

1938

vétí üdvözet (Oláhék). C3, 140x95 mm
Istvánné könyve. X2, 90x70 mm
zöldlap (Oláh Évike és Györgyi). C3–5,
x85 mm

1939

30. Születési értesítő (Jost Ferike). X2, 130x90 mm
31. O. E. könyve. X2/2, 50x40 mm
32. O. Gy. könyvei. X2, 45x35 mm
33. O. I.-né könyve. C3, 100x75 mm
34. Oláh Évike könyve. C3, 90x65 mm
35. Saári Emília könyve. C3, 95x80 mm
36. Oláh Györgyi könyve. C3, 85x75 mm
37. Karácsonyi üdvözet (Nagy József). X2,
82x105 mm

1940

38. Szigethy Károly könyve. X2, 65x60 mm
39. Dr. Nagy Zsoltné könyve. X2/2, 45x45 mm
40. K. L. könyve. X2, 40x40 mm
41. Ez az én könyvem. X2, 45x40 mm
42. Karácsonyi üdvözet. C3, 110x85 mm
43. Karácsonyi üdvözet (Oláhék). C6, 108x73 mm
44. Karácsonyi üdvözet. C6, 110x85 mm
45. Karácsonyi üdvözet. C3, 105x80 mm
46. Giday Kálmán könyve. X2, 90x58 mm
47. Stuhán Tibor könyve. X2, 100x75 mm
48. Ildikó mesés könyvei. C3, 105x77 mm

1941

49. Ez az én könyvem. C3, 93x62 mm
50. Karácsonyi üdvözet (Oláhék). C3–5,
102x70 mm

1942

51. Karácsonyi üdvözet (Oláhék). L, 137x90 mm

HOMMAGE
À VINCENT
VAN GOGH

VAN GOGH-ÁBRÁZOLÁSOK A MAGYAR GRAFIKÁBAN

Amikor *Ferenczy Béni* 1936-ban művészérem-sorozatának ragyogó indításaként Van Gogh-érmét megalkotott, annak hátlapjára francia nyelven ezt a jelmondatot véste: „Tisztelet Vincent emlékének”. Csak később tudták meg a művészet barátai, hogy *Ferenczy Béni*nek ez a tiszteletadása egyben a világ első Van Gogh-érme is volt. A nemrég elhunyt neves belga művészettörténész, *Marc Edo Tralbaut* 1967-ben megjelent tanulmányából derült ez ki, amikor a szerző számbavette a világon alkotott, Van Gogh-ot ábrázoló érmek tekintélyes sorát. „Van Goghiana IV.” című tanulmányában¹ elsőként a magyar mester alkotását méltatta, megemlítve, hogy időrendben a második érem, egy holland szobrásznő alkotása, csak húsz évvel később, 1950-ben került ki az alkotó műterméből. *Ferenczy Béni* után még holland, belga, francia és japán művészek neveit olvashatjuk a tanulmányban, de a legnagyobb számban Magyarország éremművészei szerepelnek, akik rangos érmeikkel adták tanúbizonyságát a Van Gogh iránti tiszteletüknek. Ezek a művek méltóképpen tükrözik az utókor véleményét a holland mesterről, aki nemcsak festőként, hanem mint író és mint rokonszenves emberi egyéniség is kiérdemelte az utókor megbecsülését.

Ennek a tanulmánynak az a célja, hogy a művészet egy másik területére áttérve összegyűjtse mindazokat a Van Gogh-ábrázolásokat, melyek a magyar grafikában eddig megjelentek. Először történik ez hazánkban és az alkotóművészek tekintélyes számát tekintve a közlésnek dokumentum szerepe is van.

¹ Pierre Peré kiadása, Antwerpen, 1967. (Egy példánya a Magyar Nemzeti Galéria Könyvtárában.)

F Antal fametszetei X2

NAGY László Lázár fametszete X2

ogh-ot ábrázoló első, napjainkig is kimagasló értékű exlibrisek megalkotása *Fery Antal* nevéhez fűződik. Az első *dr. Soós Imre* könyvjegyeként, a másik a már említett *dr. Tralbaut* belga műtörténész, belga Nemzetközi Van Gogh Archívum igazgatója könyvjegyeként került be a nemzetközi cserebe. A lapok szerepeltek az 1970. évi budapesti kongresszus alkalmával rendezett nemzetközi állításon és a gyűjtők körében megérdemelt sikert arattak. *Galambos Ferenc* az *Exlibris Wereld* 1971. márciusi számában ismertette Fery Antal eme újabb alkotásait.

A harmadik ilyen témájú exlibrisét 1972-ben készítette Van Gogh mérnök számára, aki igen eredményes századunk művészetének. 1890-ben született, a műkereskedő Theo Van Gogh fiaként. A festő, életének utolsó hónapjaiban még látta az újszülöttet, aki később – anyjával együtt – a festő Van Gogh művészetének közkinccsá tételéért. Ő őrizte meg a család képgyűjteményét, a Van Gogh többszáz alkotását, melyek később a Van Gogh Alapítvány részeként kerültek a holland állam tulajdonába. Ez a hallatlan értékű műkincsanyag 1973. óta az Amszterdamban felépült új Van Gogh múzeumnak kapott végleges helyet. Ide került be Fery Antal exlibrise és annak nyomóduca is. A lapon a festő híres festményének részlete, a tengerpartra kihúzott vitorlások szerepelnek. „A Múzeum tulajdonosa be ezeket gyűjteményébe” – írta róluk 1972-ben Van Gogh mérnök. Bár a fametszeten a festő arcképe, a lap mégis beletartozik a tanulmány tárgykörébe, mert a Van Gogh-festményt és mindenki által jól ismert hajós motívum az exlibris intim világában a festő emlékmághat.

STETTNER Béla és EISENMAYER Tibor linómetszete X3

Ugyanilyen közismert alkotás, Van Gogh szenvedélyes életművének összegezése a „Napraforgók” című festmény, a müncheni képtár büszkesége. Több méltató utalt már arra, hogy a napraforgós csendélet művész szellemi önarcképe. Ezt a festményt vette „modelljéül” Stettner Béla, amikor 1975-ben a napraforgó írója részére — megtisztelő baráti figyelmességként — exlibrisét linóba metszette. Stettner Béla napraforgóban a magyar kisgrafika egyik legtevékenyebb, hivatott alkotóművésze. Exlibrisen sajátos világot teremtett: megnyúlt emberalakjai, a képteret benépesítő, szikár asszonyok örök emberi érzelmek kifejezői. A napraforgós lapján nem másolatát adja Van Gogh sokat reprodukált képének, hanem azt a grafika nyelvén átírva, nagyon ízléses formájú szöveggel keretezve, varázslatos képi egységben jeleníti meg. (Itt jegyezzük meg: az exlibrisek felirata a legsebezhetőbb pont a kortársak alkotásaiban. Stettner művei ebben is kitűnik a kritikát.) A napraforgós lap a művész gazdag életművének kimagasló alkotása.

A Cegléden élő Nagy László Lázár grafikus nevét nemcsak alkotásai alapján ismerik gyűjtőink. A napraforgó exlibris-élet motorja, ő a színvonalas ceglédi találkozók és kiállítások szervezője. Oeuvre-jegyzékének a kisgrafikája volt az a 11 x 7,5 cm-es linómetszetű exlibris, melyet 1973. tavaszán a cikk írója részére készített abból az alkalomból, hogy a ceglédi gyűjtők részére biztosított művészeti előadásorozatban márciusában Van Gogh-ról szóló előadást rendeztek, a festő születésének 120. évfordulója alkalmából. (Itt említjük meg, hogy ugyanerre az alkalomra még két helybeli amatőr alkotó, Kiskun Judit és Kiskun László is készített egy-egy Van Gogh-portrés exlibrist. A jelenlevők részére nyújtott exlibris-figyelmeztető találó példája volt az alkalmi grafikának.)

A kisgrafikák után — a teljesség kedvéért — tekintsük most át a napjainkig megismert szabad grafikai alkotásokat is, melyek alkotóit ugyanaz a szándék vezette, mint az érmeek, exlibrisek művészeit.

GOBÖLY József és M.KISS József linómetszete X3

er Tibor festőművész Van Gogh-ról készített linómetszetét először 1965-ben közölte az Élet és
ban. A Van Gogh-ábrázolásokról szólva a MŰVÉSZET 1968. évi szeptemberi számában — repro-
sérétében — e sorok írója méltatta a fiatal művész linómetszetét, mely a chicagói múzeum híres
ének sikeres grafikai átfogalmazása. Van Gogh-nak ez az önarcképe az 1889-es esztendő első nap-
szült, közvetlenül a Gauguin-nal lefolyt drámai összecsapás, az öncsonkítással végződött idegro-
i. A kép sárga, vörös és zöld színe az átélt rettenet és csalódások, a kínzó egyedüllét érzéseiről
senmayer Tibor 33 x 24 cm méretű lapján mindössze két szín, a fekete és fehér alkalmazásával
k ezt a képet s az abból kiáradó, megdöbbentő emberi érzelmeket. E tragikus tartalom ellenére
lap nyomasztónak, mert az alkotó a két szín arányával és egyensúlyával nyugalmat és harmóniát
cépezőben is így a szemlélő számára is.

fiatal grafikusművészünk 1974-ben, a Stúdió Galériában rendezett nagysikerű kiállításán hat
karcát is bemutatta, melyek a „Van Gogh emlékére” című sorozatának darabjai. Lapunk előállí-
ikája nem teszi lehetővé, hogy rézkarcokat reprodukáljunk, ezért címeik felidézésével érzékeltet-
jük művészi elképzelését:

1. Szénguberálók valahol Hollandiában,
2. A munkába induló festő,
3. Egy láda kép a tarasconi országúton,
4. 1888. Arles-ban a csillagos eget festi,
5. Saint Rémy 1889. A kórház kertje,
6. Halálakor, 1890. júliusában egy billiárdasztalon ravatalozták fel.

lapokon Van Gogh életének egy-egy színhelye jelenik meg s a festményekről ismert környezet-
ban találkozunk magukkal a képekkel is. A rézkarcokon a művész „kétségtelen sikerrel oldja meg
jobb művészi feladatot: Van Gogh életének és művészetének hűséges megidézését” — írja e lapok-

ról Horváth György². Majd rámutat alkotómódszerére is. Kéri, a festő remekműveiből emel ki je motívumokat, részleteket, anélkül, hogy a grafikai lapok más nyelvű közegébe való átültetésével me eredeti jelentésüket, vagy egy jottányit is feladna a maga művészetének szuverenitásából. H.Gy. talá tatása értékes műveknek szól, melyek megérdemelnék, hogy egyszer, mappában kiadva, a nagyobb nosság elé is kerüljenek.

1972-ben készült *M. Kiss József* nagyméretű, 24 x 17 cm-es linómetszete, mely a festőt bal profilb rászolja, a Whitney-gyűjteményben levő önarcképhez hasonlóan. A lapon a lángnyelvek módjára k fekete foltok érzékeltetik a modell meggyötört arcvonásait. Hatásukat a papír fehéren hagyott réa izgatott lüktetése még csak fokozza. Alkotója igen egyszerű eszközökkel az emberábrázolás magas t jutott el, lapja méltóan illeszkedik bele a Van Gogh-ábrázolások színvonalas sorozatába. *M. Kiss Józ* nem kell bemutatnunk olvasóinknak, mert Galambos Ferenc nemrég ismertette sorsfordulóiban g élettörténetét.³ Írásának alaposságára jellemző, hogy az érdekelt ma is vallja annak minden sorát. C annyit kell most hozzátenni, hogy a művész azóta Budapesten él és a Fővárosi Szabó Ervin Kö munkatársa.

Göböl József 1976-ban készítette 27 x 27 cm-es linómetszetét, mely a Van Gogh-érmék kompozíció májához tér vissza. A kör alakú képmezőben a festő mellképe mellett csak a festővászon egyik sarka hány ecset fért el. Szépen sikerült a szakáll és bajusz megformálása. A figyelő szemek mozdulatlan n mának megkapó ellentéte a háttér lángnyelv-szerű hullámzása. Göböl József nevét nem ismerik a ika gyűjtői. A Csepel Művek művezetője volt, nemrég ment nyugdíjba. Festészeti tanulmányait a Szabadiskolában végezte, képei számos amatőr kiállításon szerepeltek. Linómetszeteinek száma is jelm

Utoljára, de nem utolsó sorban meg kell még említenünk *Lázár Sándor* festőművész 26 x 19 cm-es l zott tusrajzát, melyet az „Ujabb Van Gogh-ábrázolások” című cikkben a MŰVÉSZET 1968. évfoly nak 9. száma közölt le e sorok írójának gyűjteményéből. (A lavírozás miatt lapunk nyomdai előa módja, sajnos, nem teszi lehetővé ennek a kitűnő alkotásnak a bemutatását.) Az alig néhány tollvo papírra vetett Van Gogh-portré rendkívül friss, szuggesztív erejű. Arról az élményről beszél, melyet kotóművész számára Vincent önarcképeinek beható tanulmányozása jelentett.

A magyarországi Van Gogh-érmék tekintélyes sorozatához méltóképpen csatlakoznak a grafika alk hiszen közülük néhány már nemzetközi elismerést is kivívott magának. Ez a siker méltán ösztönöz alkotásokra, de egyben kötelez is: a művek egyre magasabb színvonalának biztosítására.

Dr. Soós

² Magyar Nemzet 1974. szeptember 3.-i száma.

³ KISGRAFIKA 1973/1. szám, 13–15. oldal

Peret 1973

GYŰJTŐK FÓRUMA

HOZZÁSZÓLÁS ARATÓ ANTAL: „SZERVEZETT KISGRAFIKAI GYŰJTEMÉNYEKET A KÖZGYŰJTEMÉNYEKBE” CÍMŰ CIKKÉHEZ.

években a sárospataki Nagykönyvtár vezetőségének megbízásából a közel ezer darabból álló s alkalmi grafika feldolgozását végzem. A megbízás az első pillanatban azért okozott gondot, külföldi, sem hazai egységes feldolgozási és nyilvántartási módszer nem állt rendelkezésemre. zömében a századfordulóról származik és ehhez különösképpen kellett volna a segítség.

is után tájékozódni kezdtem a hazai nagy gyűjteményekben és azt tapasztaltam, hogy sem az em a nagy vidéki gyűjtemények erre a munkára sem anyagi fedezettel, sem személyi feltételek-re nincsenek berendezkedve. Az újabban bekerült anyagot vagy borítékban vagy dobozokban nyilvántartás nélkül és így kutathatatlan. Ezért sajátos módon kellett hozzáfognom a y feldolgozásához és rendezéséhez.

megkezdésekor ki kellett alakítani a legpraktikusabbnak és legegyszerűbbnek látszó módszert. r vezetőivel a következő megoldást választottuk:

méretű rajzlapra barna ragasztóval szalaggal pikkelyük a lapot. Minden esetben egyet, még akkor i szín-nyomat, vagy klisék esetében több méret is van a gyűjteményben. A karton bal felső sar-a következő adatokat írjuk fel:

űvész neve, születési éve, halálozási éve, nemzetisége (nemzetközi rövidítést használunk)
r: a készítés technikája (barcelóniai szíglák), készítés éve, opus szám (ha tudjuk)
or: a méret milliméterben (magasság x szélesség)
or: ajándékozó neve, ~~l~~oglalkozása, lakhelye, ajándékozás éve (a gyűjtemény többnyire ajándé-kozárs révén gyarapszik)

i megjegyzésként a készítőre, ajándékozóra, a lapon ábrázolt épületre, portréra, virágra vonat-valókat jegyezzük fel.

Fery

Imre

FERY Antal és IMRE Lajos fametszete X2

Gondot okozott kezdetben a szakirodalom hiánya is. A tulajdonomat képező méternyi katalógus és segédlet egy-egy hetes munkára a súlya miatt nem vihető Debrecenből Sárospatakra. — Itt mondom netet azoknak, akik kérésemre a duplum katalógusaikból és egyéb segédleteikből küldtek és küldtek továbbiban is a könyvtárnak, mert ezzel sokban hozzájárultak az anyag feldolgozásához. —

A feldolgozott anyagot a levéltárakban használatos karton dobozokba helyezzük el. Jelen pillanatban művészek alfabetikus sorrendjében gyűjtjük össze az anyagunkat. A gyarapodási számot (Gysz:...) zával írjuk a felpikkelt grafikai lap alá a kartonra.

A kartonozással egyidőben a tulajdonosokról cédula katalógus készül a következő adatokkal: Az ex libris tulajdonosának neve (az alkalmi grafika szövege névvel együtt, ahonnan a nevet előre vettük) a művész neve, a készítés technikája, gyarapodási szám.

A következő év munkája pedig a főkönyv elkészítése lenne, ahová bekerülési sorrendbe vennénk az ex librisek és alkalmi grafikák adatait. Ugyanazokat az adatokat íránk be, melyek az egyes kartonok olvashatók, csak a gyarapodási szám az első helyre kerülne és a bekerülés dátuma is. A fentiekben egy könyvtár ex libris és alkalmi grafikai gyűjteményének feldolgozási és rendezési módszereit ismertettük. Szeretnénk az ex libris és alkalmi grafika központjává tenni a sárospataki könyvtárat. Jelenleg megvan a személyi és anyagi feltétele annak, hogy — ha nem is túl gyorsan — az anyag a rendelkezésére álljon.

Hálás lennék, ha a lapunk olvasói tanácsaikkal — a kutathatóságot szem előtt tartva — segítenék munkánkat. Közben kialakulna a szervezett kisgrafika gyűjtemények létrehozásának, feldolgozásának, rendezésének és nyilvántartásának a legmodernebb és legpraktikusabb szabálya.

Lenkey István

NYELVÉSEK AZ EX LIBRIS SZÁRAZSÁG VÁLTOZÁSÁRÓL

(Eredetileg angol nyelven írott cikk fordítása)

Években a művészek azoknak a megrendelőiknek, akik saját ex librist kívántak, ami a könyvbe bera-
— rendszerint a család címeréről készítették metszetet, követvén a régebbi könyvművészeti tra-
— amely szerint bele nyomtatták a tulajdonos címerét és nevének kezdőbetűit az egyes könyvek
ébe.

Amikor a könyvszerető és könyvtulajdonos emberek száma növekedett és nem mindenki rendelke-
— címerrel, — a művészek olyan jelvényeket alkalmaztak, amelyek a tulajdonos foglalkozását
— társasági érdeklődési körét jellemezték, valamint nevét és rangját öröklítették meg.

— hogy felismerték volna, hogy tulajdonképpen egy 17. századi brit gyakorlat újraéledéséről van
— vezetés volt a naplóíró *Samuel Pepys* ex librise). — az 1930-as években néhány európai művész,
— magam is, különös jelentőséget kezdtek adni az ex librisek tervezésénél a tulajdonos portréjának
tésére.

— mint emlékeztettünk a tulajdonos specialítására vagy hivatására a portré körül vagy a háttérben. De
— bár emlékszem néhány olyan saját ex librisemre, pl. a Tomori Violának készítettre, ahol csak a
— v illetve utónév szerepelt) természetesen rendszerint és kötelességszerűen benne foglaltattak az
en.

— jegyeznünk azonban, hogy a 17. századi angol ex libris-portré művészetnek még régebbi előfutá-
— rak a kontinensen is.

— *Erster* műve, amelyet barátjának a nürnbergi V. Pirckheimernek készített, — portré és felirat 1524-
— történészek a legrégebbi portré-ex librisnek tartják.

— en közelebbi példa az ex libris-portréra az a művem, amelyet az 1950-es évek elején készítettem
— bbé Henri Breuil számára, aki a régi Lascaux-i és más helyek barlangfestészetének híres szakértő-
— barlangfestészetet jellemzőit „idézték” a francia praehistorikus élethű képmása mögött.

— módon a következő lépés, — habár ma már meglehetősen logikusnak tűnik, — aránylag későn tűnt
— , az 1950-es évek közepén.

Ez azon a feltevésen alapult, hogy könyveket rendszerint csak barátoknak vagy legalábbis olyan embereknek adunk kölcsön, akiket személyesen ismerünk. Így az ex libris, vagy az „ő könyve” és egy elég felismerhető portré jól jelzi a tulajdonost és megkönnyíti, hogy a könyv visszakerüljön a jogos tulajdonos polcra.

Tulajdonképpen ez volt az eredeti szándéka az ex libris bevezetésének már az 1450.—1470.—1480-akban is, — bármelyik dátumot elfogadhatjuk az ötlet születési időpontjának.

Másrészt a „mai rideg világban” a csupán portré ex libris minden bizonytalansággal közvetlenebb és megvilágosabb, mint az a fajta, amelyik a tulajdonos nevét és címét is közli. — Ha más művészek is veszik a fáradságot, hogy alkalmazzák ezt a művészi kifejezési módot, — ez a témaválasztás jó lehetőség a mai könyvből képének megörökítésére és ez, a grafikai művészet tartósabb eszközeivel értékesebb, mint amennyi fénykép alkalmas.

N. B.: Az én régebbi csupán portré ex libriseim, például a Miss Joyce Tomlinsoné és Miss Brenda Martiné még 1956 és 1957-ben készültek.

Az újabb fajtájú ex libriseim közül a legutóbbi az 1976-ban Paavo von Pandy (Pándy Pál) 70. születésnapjára készült, Stockholmban élő testvére Pándy Kálmán megrendelésére.

Pándy a híres lappszakértő, aki „mindent tud a lappokról”, — ezért a családi beceneve „Lappország királya”. Ezért van a korona felakasztva a háttérben, rénszarvas agancsra.

Buday Gyula

GÁCSI Mihály linómetszete X3

H I R E K

SZATYOR GYŐZŐ rajztanár, pécsi csoportunk tagja, aki az 1976. évi pécsi KBK találkozó pályázati tárgyjutalmat is kapott, alkotmányunk ünnepén megkapta a „Népművészet ifjú mestere” kitüntetést.

A MAROSMENTI MŰVÉSZTELEP grafikusművész résztvevői számára 1977. augusztus 10-én Marosmenti Semsey Andor tartott előadást „Grafikai technikák a kisgrafikában” címmel. Az előadást nemzetközi grafika-bemutatóval kísérték és megkísérelték a kisgrafika- műfaj határainak megvonását.

KARL RITTER professzor grafikai alkotásokban gazdag életének 89. évében 1977. április 7-én elhunyt. Emlékét őrzik a gyűjteményekben lévő exlibrisek is.

NAGY LÁSZLÓ LÁZÁRT, legaktívabban működő vidéki csoportunk titkárát a Pest megyei Halközlöny Népfőrd társadalmi munkában kifejtett közmívelődési tevékenységéért „Érdemes társadalmi munkájáért” jelvénnyel és oklevéllel tüntette ki. Szívből gratulálunk!

A XVII. NEMZETKÖZI EX LIBRIS KONGRESSZUSNAK 1978. augusztus 16—20-ig a svájci Luganóban történt megrendezéséről ad hírt a rendezőbizottság nevében Harry Saeger és Carlo Chiesa. Levelezési cím: XVII Congresso Internazionale EX LIBRIS, CH—6900 Lugano, Via Pretorio 20.

edi KBK találkozón többen kifogásolták az „oeuvre-katalógus” és „opus-lista” kifejezések helyett RAFIKA előző számában használt „munkasor” szót. E tárgyban véleményt kértünk a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézeténél Grétsy László kiváló nyelvtudósunktól, aki a következőt válaszolta:

„Nagyon helyes, hogy megpróbálok kiszorítani a fontoskodóan fellengzős *oeuvre-katalógus* és *ta* megnevezést. Az általa javasolt *munkasor* sokkal jobb ezeknél, de ez meg a padlásról nem a földre, hanem éppenséggel a pincébe költözteti át a fogalmat. Vagyis túlságosan is köznapi, szürke. Bizonyos, hogy ezért berzenkednek ellene néhányan. Meg kellene próbálkozni egy közbülső megnevezéssel, egy olyannal, amely magyaros is, és némi „méltóságot” is ad a dolognak. Erre az *alkotás* szó látszólag alkalmasabbnak. Tehát: *alkotásjegyzék*, esetleg *alkotáslista*. Ez mindkettő olyan kifejező (főleg az *alkotás*, hogy egy pályázattól sem lehetne sokkal jobbat remélni. Még csak annyit: a magam megnyugtató javaslatot kértem Ladó János kollégámtól is, aki a szóalkotásban igen találékony. Egy óra múlva ő is *alkotásjegyzék*-et hozta javaslatul”

Így, hogy ezt a megoldást művészeink, gyűjtőink és műbarátaink szívesen látják, és az *alkotásjegyzék* fog találni a művészeti szakirodalom más területeire is.)

LENKE (Külön megjelölés nélkül: X 1/2) Exl. Dr. Görcs László Exl. Dr. Semsey Andor Exl. Dr. Demeter Jenő Exl. Leo Arras (Pécs) Exl. Leo Arras (Sol lucet omnibus) Exl. név nélkül (Sol lucet omnibus X 1/3) Exl. Barbary Matuszakowej P. F. Diskay Lenke P. F. Lenkeyék NTAL (A külön meg nem jelöltek: X 2) Emléklap: II. Rákóczi Ferenc X 2/2 Exl. Sárai Gáborné (tál, kancsó) Exl. Sárai Kati (parasztpár) X 2/2 Exl. Dr. Gulyás Mihály (sakkfigura, rajz) Dr. Gál Erzsébet—Köves István házass.ért. Exl. Dr. Pácz Miklós—Dr. Bálint Mária Jévi lap: Magyarok Világszövetsége, X 2/2 Exl. Hegedűs László (Berzsenyi) Exl. Szentesi Flórián (Pécs) Berzsenyi Dániel emléklap Rákóczi emléklap (Cum Deo pro patria) Rákóczi emléklap (300 éve . . .)	1124. Exl. Helytörténeti Múzeum Szerencs 1125. Naptárlap: középkori nyomda 1126. Húsvéti lap (Feltámadottl) 1127. Exl. Eötvös Lóránd Ált. Iskola (arckép) 1128. Exl. Varga Károly (Sümeg) 1129. Szerencsi Nők Klubja emléklap 1130. Exl. J. Vils Pedersen (nő középkori viseletben) 1131. Exl. J. Vils Pedersen (Lisszabon) 1132. 80. sz. II. Rákóczi F. Uttörőcsapat (arckép) 1133. Exl. Herczeg Csilla (Ökörfej) 1134. Exl. Leo Arras (Rubens) 1135. Exl. J. de Belder (Rubens) 1136. Alk.: Móricz Zs. Kiváló Könyvtár, Mezőtúr 1137. Exl. Tuzáné Németh Ica (fényképező nő) 1138. Exl. név nélk. (Kapuzat Pécsett) 1139. Exl. név nélk. (Jakováli Hasszán dzsámi) 1139/a Konzervek (alk.) 1139/b Madonna. Tokaji Kopaszhegy 1140. Exl. Verseghegy Könyvtár Szolnok (arckép) 1141. Exl. Karczagi Éva (Madár) 1142. Exl. Dr. Demeter Jenő (madarak) 1143. Exl. Dr. Katona Gábor (hajó) 1144. Exl. Városi Könyvtár Tapolca (Cserhát József) 1144/a—b Alk.: Csepel Vas és Féművek 1145. Szőlőgyémény Pál (hajó)

1146. Exl. Barabásné Görög Katalin (népi kerámiák) X 2/2
1147. Exl. Czeglédi Endre (parasztpár)
1148. A. Zs. esküvői ért.
- 1148/a M. A. esküvői ért.
1149. Exl. German L. Ratner (cirill betűkkel)
1150. Exl. Dr. Gombos László (A. Schweitzer)
1151. Exl. Béli István (Alba Regia: barokk kapu)
1152. Exl. Béli István (Alba Regia: Szt. István szobor)
1153. Exl. Béli István (Alba Regia: római szobor)
- 1153/A Alk.: Finomkerámia
- 1153/B Alk.: Mezőgép
1154. Exl. J. Vils Pedersen (bélyeg) X 2/2
1155. Exl. Kovács Marianne (olvasó nő)
1156. Alk.: Dr. Illyés S. László (arckép)
1157. Exl. Fodor István (ülő akt virággal)
1158. Exl. Anne-Marie (Móczár címer)
1159. József Attila, arckép
1160. Exl. Szíj Rezső (Comenius, S. Patak)
1161. Ex dono Stad Lier
- 1161/A Könyvstaféta
1162. Exl. Strausz Edit (nő virággal)
1163. P.F. 1977 Kondics család
1164. Jámor Lajos könyve (Mozdony)
- 1164/A Alk., pécsi találkozó X 2/2
1165. Alk.: Dicsőség, Békesség!
1166. Exl. Sárai Gáborné (Ady)
1167. Alk.: Wysocki József arcképe
1168. Exl. J. de Belder (Helena Ffourment)
1169. Boldog Új évet 1977. Bodnár Sándor
1170. BUÉK 1977 Farkas István
1171. BUÉK 1977 Kopp György
1172. Bort, Búzá, Békességet Fery Antal 1977.
1173. Alk.: Karácsony, Újév. Vörösváry
1174. Exl. Szabályár Péter (hegymászó)
1175. Exl. Városi Könyvtár Pápa (Ady)
1176. Exl. Jókai Könyvtár Pápa (Vajda János)
1177. Exl. Dr. Kovács Károly (kukorica)
1178. Exl. Dr. Kovács Károly (kukorica-művelés)
1179. Exl. Orosz Ádám (címer ekével)
1180. Gorizia, templom
1181. Exl. Dr. Friedrich István (Merkur)
1182. Exl. Virágh István (régipatika)
1183. Exl. Török Gyöngyi (gótikus iniciálé)
1184. Exl. Fery Antal (Mantero 80 éves)
1185. P. F. 1977. Schwott Lajos
- 1185/a-b Törzsgárda oklevél

JÓZSA JÁNOS

1976 (kiegészítés)

265. Exl. Dr. Semsey Andor C
266. Exl. Lenkey István (Kodály) C
267. Exl. Szász Károly X
268. Exl. KLTE Olvasótábor 1976 X
269. Exl. Lenkey Klára X
270. Exl. jun. Lenkey István X
271. Lenkey István grafikai gyűjtemény X
272. Exl. Mária X
273. Alk. BUÉK Józsaék X

(A munkasor 1–264 számig a veszprémi Megyei Könyvtár kisgrafikai füzetek 2. jelent meg 1976-ban, összeállította Lenkey István)

STETTNER BÉLA

1976 (A külön nem jelöltek X3)

- 324 Szász Sándor könyve
- 325 Exl. Mara
- 326 Exl. Stettner Mancsi
- 327 Dr. Illyés Sándor 70. születése napja a KBK
- 328 Exl. Flóra
- 329 Exl. Kertész Gabriella
- 330 Lányunk Kiss Annak megszületett
- 331 Exl. Stettner Éva
- 332 Ica könyve
- 333 Exl. Réthy
- 334 Exl. Kisfalvi Istvánné
- 335 Exl. Magda
- 336 Exl. Gabi X2
- 337 Exl. Kondics József (Rákóczi)
- 338 Exl. Stettner Judit
- 339 Exl. Orosz Sándor
- 340 Exl. Judit
- 341 Ibi könyve
- 342 Katalin művészeti könyveiből
- 343 SB – 12 AKT
- 344 Exl. Erzsi
- 345 Exl. Arató Antal
- 346 Miki – Kati könyve
- 347 Bea könyve
- 348 Exl. Szusanna
- 349 Exl. Szentesi Flóri
- 350 Exl. Kovács József
- 351 Exl. Dr. Horváth Károly

I. Sárainé Kovács Irén

zsa könyve

I. Éva

ri könyve

ri könyve

irta könyve

ám emlékére

musicis Ildi

I. Cini

t a mappát . . .

'77 Pittmann család

llemes Karácsonyi Ünnepeket

rton István

llemes Karácsonyi . . .

ÉK '77 Szász

ldog Uj Évet . . . Sárjai család

ldog Uj Évet . . . Stettner család

ldog Uj Esztendő . . .

Bánhidya Ferenc és családja

ca könyve

yfi könyve

F. '77 — Stettner

A NÁNDOR LAJOS

ülön megjelölés nélkül: X 1)

l. Petri Fábrián (Madách)

l. Kőrösi Attila (Attila)

VI. Congresso International de Ex lib-

Lisboa

őző változata

l. Clara (Arethusa) X 2

rainé Kovács Irén könyve (yucca)

l. Esztergály Katalin (Platon)

NYI KÁROLY

A külön nem jelöltek X2)

s. M.B. Sapy Spokane (S M B monogram)

l. Józsa Judit (Görög fuvalás)

italógus címlap (Önarckép)

l. Györkei László (Griffmadár)

l. Dankó Éva (Gyermek almával)

l. Paul G. Becker (Panteon daruval)

l. Poór Ferenc (Rákóczi)

l. Dr. Magyar Imre (Szfinksz alakkal)

l. Dr. Csics Ervin (Paragrafus szőlővel)

l. Réthy Mihály (Székely kapu)

Memoriam Menyhárt J. (Forgószél)

s a 2000 éves város (Pécsi utcáriszlet)

844. Dr. Gulyás M. gyűjteményéből (Motívumok)

845. Mészáros István fejléc (Fogász)

846. Exl. Dr. Gulyás M. (Kéz villámmal)

847. Exl. Dr. Gulyás M. (Scifi)

848. Havi-hegyi kápolna (Pécsi táj)

849. Siklós vára

850. Virágzó Baranya (Baranyai népviselet)

851. Busó és a mohácsi fogadalmi templom

852. Harkányfürdő (Tusozó nő)

853. Exl. Benkő István (Kéz méccsével)

854. Exl. Szentesi Flórián (Pécs, Lisszabon)

855. Exl. Illyés László (Dávid-szobor)

856. Prosit! Réthy István (Exlibris-eső)

857. Exl. Bezzegh E. (Szt. Péter és a szőlő)

858. Prosit! Futika Valéria (Bort, búzát stb.)

859. Exl. Dr. Gombos László (Kanizsai Dorottya)

860. Exl. Sóllyom Edit (Női fej sziluetben)

861. Exl. F. Jnr. Hubert (Szt. Jeromos)

862. Exl. Hubert Ildikó (Székelykapu, virág)

863. Exl. Hubert Ferenc (Szt. Hyeronimus)

864. Pulykakakas (Fejléc) X 3

865. Exl. Dr. Kovács Károly (Kentaur, kovács)

866. Obester (Fejléc) X 3

867. Exl. Hubert Gabriella (Apáczai Csere János)

868. Exl. Kovács B.-né Irén (Tudás forrása)

869. Teremrészlet X 3

870. Régiposta étterem (Utcáriszlet) X 3

871. Debreceni lovas postás 1848-ban X 3

872. Lovag taverna (Páncélos lovag) X 3

873. Exl. Attila Tibold (könyv, szökökút)

874. Rákóczi F. Szakkör (Rákóczi profilban)

875. BUÉK Benkő István (Könyvek)

876. Kellems ünnepeket k. Várkonyiék (Pax)

877. Exl. Dr. Demeter Jenő (Orvos beteggel)

878. Exl. Szilágyi Orsika (Kis tündér virággal)

VÉN ZOLTÁN

1976

36. Csipkefüggöny, C 5

37. Húsvéti üdvözlő C 3

38. Exl. Dr. Katona Gábor (Odüsszeusz a nudisták földjén) C 2 — C 5

39. A Dráva Drávaszabolcsnál. C 3 — C 5

40. K B K Pécsi találkozó. C 2 — C 5

41. Geometria könyvemből. Gulyás Mihály. C 3 — C 5

42. P. F. 1977. C 3

43. Ex libris Paul Pfister C 2 — C 3 — C 5

KARANCSI Sándor linómetszetek

KIÁLLITÁSI HIREK

A pápai Jókai Könyvtár kisgrafika-galériája 1977. május 30-án DRAHOS ISTVÁN grafikai emlékkiállítást rendezett. A kiállítást *Poór Ferenc*, a gyűjtemény tulajdonosa nyitotta meg.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár SÁNTA LÁSZLÓ és M. KISS JÓZSEF grafikai kiállításáról adott hírt, amelyet Szőke Tiborné, a könyvtár igazgatóhelyettese 1977. július 9-én nyitott meg. (Budapest, X., Patkó István tér 7–14). Az izléses kiállítású ismertető füzet Aba-Novák Judit írását tartalmazza és az illusztrációk között *M. Kiss József* két linó-exlibrise is helyt kapott.

A SIMONTORNyai VÁR Folyóíratolvasó termében 1977. június 1-én ex libris-kiállítás nyílt meg *Serényi Andor* és *Szűcs Rezső* gyűjteményéből. Mai magyar könyvjegyművészek kerültek bemutatásra.

A veszprémi EÖTVÖS KÁROLY MEGYEI KÖNYVTÁR és a pápai JÓKAI MÓR VÁROSI-JÁRÁSI KÖNYVTÁR 1977 nyarán a Kisgrafikai Galériában TELLINGER ISTVÁN kisgrafikáit mutatták be. 1940-ben Munkácson született miskolci grafikus kisgrafikai munkáinak adatait (241 mű) és kiállított műveinek jegyzékét az egyidejűleg kiadott Kisgrafikai füzetek 5. száma tartalmazza *Poór Ferenc* összeállításában és szerkesztésében. A füzet tartalmazza a művész önéletrajzát és sajtószemlét munkásságának ismertetéséről.

A KESZTHELYI MUEVELŐDÉSI KÖZPONTBAN 1977. július 25-én Dr. Kovács Pál, a Hazafias Népfronti járási-városi bizottságának elnöke nyitotta meg a DÓRE NAGY ALADÁR akvarelljeiből és SÓLYM SÁNDOR linómetszeteiből rendezett kiállítást.

VARGA Nándor Lajos fametszete X1 és GÁCSI Mihály linómetszete X3

életében (Satu Mare) 1977 nyarán GÁBOR DÉNES rendezett ex libris-kiállítást, hazai és külföldi munkáiból. Az ismertető rámutat a romániai művészek kongresszusi és malborki sikereire, és a bemutatott 44 romániai grafikus nevét és lakóhelyét.

Y ATTILA a szegedi Bartók Béla művelődési központban 1977. február 21-én mutatta be grafikai kiállítást Szelesi Zoltán művészettörténész nyitotta meg.

Művelődési Központban 1977. március 19-én DISKAY LENKE mutatta be monotípiáit és színes linóvágásokat, VARGA-HAJDU ISTVÁN pedig tollrajzait. A megnyitó beszédet Lator László József Attila tartotta.

DEBRECENBŐL

Utána azután, hogy a szegedi KBK találkozó résztvevői elfogadták a debreceni javaslatot az V. Országos találkozó megrendezésére, még meg is indultak a szervezés előmunkálatai. A találkozó előreláthatóan 1978. július 2–3. lesz. A rendezőség már most kéri a jelentkezés időben való megtételét, mert tudja biztosítani a szolgáltatások kedvező feltételeit: olcsó szállást, ellátást. A találkozó színhelye a Szakszervezet művelődési háza lesz. Pályázatkírást, kiállítás, bőséges cserealkalom, a kollégiumi gyűjtemények megtekintése, Debrecen régi grafikájáról szóló előadás, városnézés képezik a programpontokat.

*Commedia dell'arte
(fannetrek)*

*Ágatha Margit
1968*

ÁGOTHA Margit fametszete X1 (részlet)

ÚJ TAGOK

- Baler Andrásné — 6724. Szeged, Rigó u. 24
 Bari Árpád — egyetemi hallgató — 1074. Budapest, Hársfa u. 53/b
 Baksa Márta — tanuló — 1144 Budapest, Csertő u. 18–20. IX. 321
 Barta Sándor — üzletkötő — 6723 Szeged, Felsőváros 206/B V. 15
 Dutkay Dénes — tanár — 3254 Váraszó, Szabadság út 29
 Hán Antal — villanyszerelő — 7633 Pécs, Hajnóczy u. 11/a
 Hohl Imre — 330 Eger, Mindszenti Gedeon u. 49
 Horváth Klára — MSZMP pol. munkatárs — 8200 Veszprém, Stromfeld A. u. 10
 Dr. Kelemen Béla — orvos — 1025 Budapest, Szépvölgyi út 84. I. 1
 ifj. Kelemen Ottó — s. műtősség — 8882 Eszteregnye, Kossuth u. 31
 Kiricsi Ernő — festőművész — 1027 Budapest, Erőd u. 14
 Kiss Árpádné — 6724 Szeged, Menhely u. 7
 Kolumbán Katalin — háztartásbeli — 4027 Talisoara, Jud. Covasna, Románia
 Kósa Bálint — kémikus — 4027 Talisoara, Jud. Covasna, Románia
 Miszori Sándorné — könyvtárvezető — 2311 Szigetszentmiklós, Pf. 38
 Pethő Szabolcs — grafikus — 1124 Budapest, Korponai u. 14
 Dr. Vida Klára — állami közjegyző — 1027 Budapest, Frankel Leó u. 12

ABONI XVI. NEMZETKÖZI EX LIBRIS KONGRESSZUS ALKALMÁBÓL KÉSZÜLT NYOMTATÁSOK

ál kiadványok

KONGRESSO INTERNACIONAL DE EX-LIBRIS. CATÁLOGO GERAL DAS EXPOSIÇÕES.

1976. Kimagaslóan szép nyomdai kivitelben készült ez a terjedelmes nagyformátumú katalógus, kiállítások felosztását követi: 1. Tematikus ex libris kiállítás. Közli a kiállítók nevét és a bemutatókat (Virágok. Madarak. Brazíliai neves személyek. Humoros lapok. Hajók. Aktok. stb.) 2. Nemzetközi ex libris kiállítás. Csak a kiállított művészek nevét és lakcímét, valamint a kiállításon szereplő műveinek számát közli. 185 művész szerepel (köztük 18 magyar), de nem betűrendben vagy országok szerint, hanem körülményes a tájékozódás. A külföldiek bemutatását követi 6 élő és 5 elhalt portugál művész bemutatása. A katalógus 3. része a portugál, külföldi és portugál vonatkozású exlibris-irodalommal foglalkozik. Magyar műről nem történik említés. A 4. rész a portugál exlibrisekkel foglalkozik: portugál exlibris lapjai és külföldi művészek portugálok részére készített könyvjegyei. Az 5. és legterjedelmesebb rész a katalógusnak a portugál heraldikus exlibrisek adatait tartalmazza. 765 exlibris és 77 super-libris a mintaszerű gondossággal, azonban ez a rész csupán a portugál gyűjtők (és a feltételezhetően csempész útján ilyen érdeklődésű külföldi) számára lehet érdekes. A katalógus 176 szövegoldalához számos, a könyvjegy reprodukcióját tartalmazó képes tábla járul. Sajnos, magyar művésztől nem szerepel kiállítás, időhiány miatt csak a katalógusi részt tudták közölni.

AS DE EX-LIBRIS. III. A.P.E.L., PORTO 1976. 212 oldal, 131 melléklettel. A budapesti II. kongresszus után hat évvel végre sikerült tető alá hozni a Mantero doktor által kezdeményezett, az ex libris kongresszusonként bemutató sorozat III. kötetét, a korábbi kötetekkel egyező kiállításban, 500 példányban. 17 egyesület vett részt ebben a közös vállalkozásban. A bemutatott művészek a következők: (zárójelben adjuk az egyesület nevét, a cikk íróját és a közlés nyelvét): 1. *Isaías Peixoto* (Aulo-Gélío Severino Godinho; portugál–angol) 2. *Zbigniew Józwicki* (K.M.E.L., Warszawa; lengyel; francia) 3. *Daniel Meyer* (A.F.C.E.L., Nancy; Le Duchat d'Aubigny; francia) 4. *Oriol* (A.E.B., Barcelona; Antoni Ollé-Pinell; spanyol, angol) 5. *Aldo Patocchi* (S.E.L.C., Bern; Carlo Patocchi; olasz) 6. *Oswin Volkamer* (Pirckheimer-Gesellschaft, Berlin; Lothar Lang; német, portugál) 7. *Nánási Varga* (K.B.K. Budapest; Semsey Andor; francia) 8. *Italo Zetti* (B.N.E.L., Como; Guido Mariotti; olasz) 9. *Anthony F. Kroll* (A.S.B.C.D., Pasadena, USA; Audrey Spencer Arellanes; angol) 10. *Edith Kroll* (E.K.W.B.V., Amsterdam; Joh. J. Hanrath; angol, portugál) 11. *Jörgen Linhardt Rasmussen* (Köbenhavn; Helmer Fogedgaard; német, portugál) 12. *Norbert H. Ott* (D.E.G., Kiel; Ekkehard Ott; német, portugál) 13. *Hedwig zum Tobel* (Ö.E.G., Wien; Gustav Dichler; német, portugál) 14. *Ily Andruskó* (D.E.L.S., Ljubljana; Rajko Pavlovec; német, portugál) 15. *Frank-Ivo van Damme* (Antwerpen; A. Rousseau; francia) 16. *Vojtech Cinybulak* (S.S.P.E., Praha; Václav Krupka; francia) 17. *Sylvie Paradis és Louis Fréchette* (S.A.C.G.E.L., Sainte-Foy (Québec); Paul-André Fournier;

ült-államokbeli és kanadai művészek kivételével a többi művész jó ismerőse a gyűjtőknek. A mellékletből jellemzik a bemutatott művészeket, különösen Lou Strik lapjai emelkednek ki a nagyobb rész-
nyomtatásból.

Rui FERNANDES és António LIMA klisérajza P1

LEMBRANÇA DO XVI. CONGRESSO INTERNACIONAL DE EX-LIBRIS. Associação Portuguesa Ex-libris, Lisboa, 1976. A négy nyelvű bevezetéssel ellátott, 300 példányban kiadott szép kiállítású mappa nem változtatja meg a mai portugál ex librisről kialakult véleményünket. A közreadott 16 lap közül *Isaias Peixoto* és *António Peas Ferreira* metszettek acélba a művészek rajza után, egyébként technikától nagy a változatosság (fametszet, linó, szitanyomás, egy- és többszínű klisé, autotipia). *Aulo-Gélio*, *Sirino Godinho*, *Rui Fernandes* és *Manuel de Abreu Lima* nevét lehetne még az acélmetszőkön kívül ilteni.

F. GOUVEIA OSÓRIO: SAO QUIXOTE E DOM SANCHO. Lisboa-Viscu, 1976. A szerző ebben a 64 oldalas portugál nyelvű könyvecskében a búsképű lovag ex librises ábrázolásaival foglalkozik („Szent Quixote és Sancho úr”) 1000 példányban került kiadásra, ebből 100 számozott. Irodalmi beszövések is élénkül a könyvet, amely országonként, majd a tulajdonosok neve szerint 366 könyvjegyet említ. 47 illusztráció és bibliográfia egészíti ki a kongresszus alkalmával kiadott kötetet, amelyet a résztvevők is megkaptak.

MUSEU DE OVAR (12 EX-LIBRIS) A portugáliai Ovar múzeumának ex libris-gyűjteménye egy 120 példányban kiadott kis füzetrel köszönti a kongresszust. A múzeum kagylós emblémáját illetve népviseletet tartalmazó grafikák közül kiemelkedik *Oswin Volkamer*, *Ch. Blasbjerg* és *Karancsy Sándor* egy-egy lapja.

II. Külföldi kiadványok

XVI. MEZINÁRODNI KONGRESSZUS EXLIBRIS LISABON 1976. S.S.P.E., Praha 1976. A mappa kizárólag kőrajzokat tartalmaz, melyek méltóképpen képviselik jó grafikusok lapjain keresztül a más országokban ritkábban művelt technikát. A 16 lap művészei közül megemlíthjük *Cyril* és *Jiri Bouda*, *V. Cinybulk*, *Emil Kotrba*, *Josef Liesler*, *Rastislav Michal* és *Vladimir Suchánek* nevét.

ZBIGNIEW JANECZEK: EKSLIBRISY I GRAFIKA. Galeria Sztuki Współczesnej, Łódź, 1977. A le
nyelvű ismertetőt Grzegorz Matuszak állította össze. A közölt 16 illusztráció jó képet ad a művész
hangulatú könyvjegyművészetéről.

LAPSZEMLE

EXLIBRISREVUE 3. kötet, 1977. 1. szám

A nemhivatalos F.I.S.A.E. folyóirat idei első száma az újévi lapok seregszemléjével foglalkozik. Mint
250 grafikai mű adja a beszámoló alapját. Kiemelkednek a cseh és litván művészek lapjai. Magyarorszá
mint az egyik legaktívabb országot említi. Reprodukcióban közli *Bordás Ferenc*, *Diskay Lenke*, *Stet*
Béla, *Varga Nándor Lajos*, *Kopasz Márta* és *Moskál Tibor* egy-egy grafikáját. *Jana Kasalova* cseh szl
grafikumszűző exlibris művészetével foglalkozik egy cikk. 1947-ben született *Liberec*-ben, me
M. Houra volt. Könyvjegyei főleg rézkarcok. Mantero doktor 80. születésnapjára írt köszöntő me
Fery Antal fametszetét láthatjuk. Egy rövid írásban Mantero vitába száll a francia ex libris-folyóiratn
lugarú pályázattal kapcsolatos megjegyzésével. *Dagmar Novacek*-et, kedves Dagmar néninket K. R
írása köszönti. A közölt bibliográfia tartalmazza a debreceni Ajtósi Dürer Kör kiadványainak felsorolá
valamint *Gáborjáni Szabó Kálmán* Tél mappájának ismertetését. A külföldi ex libris-egyesületek közle
nyeit egészítik ki a számot.

EXLIBRISREVUE 3. kötet, 1977. 2. szám

Ismét Amerikában élő litván művészt mutat be ez a szám: *Joseph Soda*itist, aki harminc éve foglalk
ex librisekkel. Könyvjegyei főleg offset-sokszorosítással készülnek. A belorusz *Nikolaj Szelescsuk* 19
ben született, művészeti tanulmányait Minszkben végezte. Mintegy 30 könyvjegye főleg rézkarc és kő
A Sint-Niklaasi ex libris-centrumban 1977. március 19–20-án megtartott grafikus hétvégéről olvasunk
számolt. A belga művészek számára meghirdetett pályázaton *W. Brems*, *J. Cornelis*, *P. Tieleman*
A. Vermeulen nyertek díjakat. Lenkey István hosszabb cikkben foglalkozik a debreceni *Józsa János*
fikumszűzővel, írását a művész 13 fametszetének és rézkarcának reprodukciója kíséri. A cseh *Cyrl* Bo
grafikumszűzőt 75. születésnapja alkalmával köszönti V. Grégr cikke. Bouda mester kezéből mintegy
ex libris került ki. Egy fiatal flamand grafikus, *Guido Mariman* bemutatását 3 gondosan metszett, klai
kus hagyományokra támaszkodó fametszetű könyvjegy illusztrálja. Ch. Antin a Grolier Club tagjai
ex libriseiről ír.

A ARTE DO EX-LIBRIS, 76. szám (1976. IV. negyedév)

Nyomdai átfutási idő tekintetében nemcsak nálunk van ok panaszra. A portugál folyóirat 1976. évi ut
számát a posta jóval a mi 1976./2–3. összevont számunk után kézbesítettel Ezzel befejeződött a X. kö
A portugál folyóirat 2–2 évfolyama alkot egy kötetet. Aulo-Gélio Severino Godinho titkár 27 old
részletes beszámolóját a XVI. kongresszusról 45 illusztráció kíséri, közöttük *Fery Antal* (3), *Várkó*
Károly, *Szentessy László* (2), *Farkas József*, *Trojan Marian József*, továbbá *Kósa Bálint* (3), *Karan*
Sándor (3) és *Imets László* könyvjegyei. A kiállítások ismertetését is bő képanyag kíséri. Ezt az ism
tést Fausto Moreira Rato írta. A portugálul nem tudó olvasók részére a folyóirat közölte Germaine Me
-Noirel francia nyelvű cikkét, amely eredetileg a l'Ex libris Francais 1976. szeptemberi számában je
meg. Végül a kongresszusi éremről, amely az első portugál ex libris-sel kapcsolatos, ír annak megalkot
Aulo-Gélio Severino Godinho.

A kötet első száma bejelenti a Figueira da Foz-ban megrendezésre kerülő első nemzeti ex libris-találkozó melynek időpontja 1977. június 10–11. Ugylátszik, mindinkább divatba jönnek az országos találkozók. A liszaboni kongresszuson elhangzott előadások közül *Dr. Cruz Malpique*-ét közlik, melynek címe: „Oujote és Sancho úr” (Ezt a könyvet a többi kongresszusi kiadvánnyal együtt külön ismertetjük.) Fernandess a F.I.S.A.E. sorozat III. kötetéből *Anthony F. Krollt* mutatja be. A lengyel *Jan Gurba* társáról, az amatőr exlibris művész *Zbigniew Józwik*-ről ír, aki a lublini egyetem növényélettani tanszékén működik. Ő képviselte Lengyelországot a már említett F.I.S.A.E.-sorozat III. kötetében. A cikket gráfia és Józwik 1967-től 1977-ig készített 229 könyvjegyzének felsorolása zárja.

S. A.

RÉSUMÉ

L'article premier de la revue S.A. donne un compte-rendu sur l'exposition de la Biennale de Petite Graphique organisée à Keszthely en été 1977. On y a exposé 219 créations des artistes hongrois. Les prix furent adjugés aux artistes suivants: Zoltán Vén, László Tulipán, Lenke Diskay, Ferenc Banga, Gyula Rátkai, Gyula László, Sándor Sólyom, Bálint Kolozsvári et László Szabó. (P.1.–3.)

En 1977 se déroulait à Szeged la Quatrième Entrevue Nationale des Amis de la Petite Graphique. Le rédacteur de notre revue, Andor Semsey, qui a inauguré l'entrevue. Les prix du concours organisé à cette occasion ont gagné Ferenc Banga, Lenke Diskay et Rudolf Láng. L'exposition a présenté aussi les œuvres de tels artistes qui sont né ou ont vécu à Szeged, entre eux György Buday qui vit à présent en Hongrie. Il y figurait avec ses 12 exlibris excellents, jamais présentés en Hongrie. (P.5.-6.) Sur les pages 7. à 8. nous publions les paroles de ZOLTÁN SZELESI retenues au vernissage de l'exposition de Szeged.

En juin 1977 s'ouvrait la VIIIème Biennale de Malbork. Les 65 artistes invités y ont représenté 13 pays. Le prix d'honneur fut adjugé aux dix artistes des divers pays. L'auteur de l'article ANDOR SEMSEY donne un détaillement d'après les groupes de nationalité les artistes exposants. (P.9-11.)

Les „œuvres de musique dans la petite graphique” c'est le titre de l'essai de JÁNOS BARTÓK dont la première partie nous publions sur les pages de 12. à 19. L'auteur classe les ex libris publiés d'après les instruments de musique y représentés. Dans cette suite figurent les instruments à pincer et à cordes.

L'article suivant ANDOR SEMSEY présente l'activité de TIBOR ROZANITS artiste graphique hongrois, lauréate du Prix Munkácsy. (P. 21-23.) Il est né en 1931 à Szombathely. Ses maîtres à l'École Supérieure des Beaux-Arts de Budapest étaient MM. Bencze, Koffán et Ék. Après ses études il a resté à la même institution et à présent il est professeur de la chaire graphique. Il a participé régulièrement à de grandes expositions en Hongrie et à l'étranger et gagna trois fois le prix de la Biennale de Miskolc. Ses expositions individuelles ont déroulées en 1974 à Budapest (Galerie Csók), en 1976 à Szombathely. Il est en possession sûre de tous les techniques graphiques. Son motif de départ est la nature, qu'il transforme le spectacle d'après son goût de vue. Il crée une quantité des graphiques de petite dimension. L'auteur de l'article désire du Maître encore plus de „petites graphiques”.

JÁN DELY fait connaître l'activité artistique d'ISTVÁN OLÁH (1890-1944). Il a fait ses études à l'École Supérieure de Budapest entre 1910 et 1914 comme élève de Hegedüs et Ferenczy. Il a grièvement blessé sa main droite durant la 1ère Guerre Mondiale, depuis ce temps il a produit ses créations avec sa main gauche. Il pratiqua toutes les espèces des arts graphiques (P.24.-26.) La liste de ses petites œuvres sur 31 numéros, nous en publions sur la page 27.

V. KISARAUSK
linómetszete

„Hommage à Vincent Van Gogh” — c’est le titre de l’article du Dr. IMRE SOÓS. (P.28.-32.) dans lequel l’auteur énumère les représentations graphiques de Van Gogh en Hongrie, en mentionnant que la première médaille de Van Gogh du monde fut créée en 1936 par l’artiste hongrois Béni Ferenczy. — Les premiers ex libris en l’honneur de Van Gogh furent créés en 1970 par Antal Fery. L’auteur analyse aussi les créations de Béla Stettner et László Lázár Nagy. Parmi les créateurs des graphiques libres on lit sur les créations de Tibor Eisenmayer, Imre Kéri, József M. Kiss, József Göbölly et Sándor Lázár.

Sur les pages 33. et 34. on lit sur les méthodes du classement de la collection d’ex libris dans la Grande Bibliothèque à Sárospatak.

Nous publions en traduction sous le titre „Remarques sur le changement des thèmes de l’ex libris” l’article de GYÖRGY BUDAY paru en anglais. (P.35.-36.) L’artiste illustre y fait une vue d’ensemble sur ses ex libris représentant le portrait du propriétaire. En même temps l’auteur fait un aperçu court mais très intéressant sur l’histoire de l’ex libris.

Nous publions les listes d’œuvres créées en 1976 des artistes hongrois suivants: Diskay, Fery, József Stettner, Varga N.L., Várkonyi, Vén. (P.37.-39.) On lit des nouvelles sur les pages 40. et 41.

La liste des nouveaux membres de la K.B.K. se trouve sur la page 42.

Pages de 43 à 47: révisions des livres et revues d’ex libris par S.A.

III / KUL 64/1976

Megjelent 500 példányban 4 (A5) ív terjedelemben

77509 DATORG NYOMDA — Felelős vezető: Harkai József

CSERELISTA – TAUSCHLISTE

LISTE D'ÉCHANGE

(Folytatás)

KOVÁCS JÓZSEF

7622 Pécs

Móricz Zsigmond körtér 3

X2 – Andruskó, Korda, Nagy L. L.,
Takács (3)

X3 – Andruskó (7), Fery (3), Hoós (3),
Korda, Stettner, Takács (2),
Karancsi (4)

L – Kertes Kollmann (24)

P1 – Víg, Szatyor (3)

DR. KOVÁCS KÁROLY

2462 Martonvásár

Marx tér 1

C3 – Józsa, Sterbenz

X2 – Fery (4), Józsa, Sterbenz, Várkonyi

X3 – Józsa, Kopasz

P1 – Szalay F.

Erotikusok kivételével minden jó lapot
gyűjt, kliséket is.

KÖRÖSI LAJOS

1121 Budapest

Kuruclesi út 22/c

LENKEY ISTVÁN

4028 Debrecen

Gvadányi u. 23

C3 – Józsa (7), Karancsi, Lenkey Z.

X1 – Diskay, Varga N. L., (2), Vecserka

X2 – Divi (2), Józsa (16), Fery (3),
Menyhárt, Várkonyi (3)

X3 – Csiby, Józsa, Stettner, Szilágyi

DOTT. GIANNI MANTERO

I–22100 Como, Via Volta 74

Olaszország

MELCZER JÁNOS

3300 Eger

Petőfi tér 4

C3 – Kühn

X2 – Trojan (2), Herczeg, Nagy L. L.

X3 – Andruskó (5), Kovács I. (2),
Nagy I. (2), Fábán (2)

MOSKÁL TIBOR

1222 Budapest

Szekeres u. 14

C2 – Nagy Z. (2),

C3 – Kaveczky, Varga N. L., Nechánsz-
ky (4)

X1 – Varga N. L., Dely, Perei

X2 – Drahos, Fery (4), Gelabert

Saját lapjait is cseréli.

NAGY ÁRPÁD DÁNIEL

1450 Budapest 9. Pf. 23

Saját rézmetszeteit (70), fametszeteit
(96), és műanyagmetszeteit (28) cseréli,
mélynyomással (C1–7) és magasnyomás-
sal (X1–6) készített lapokat gyűjt, kivéve
a linómetszetet!

NAGY ISTVÁN

3300 Eger

Breznay u. 15

C2 – Kühn

C3 – Dániel, Csont (3)

X2 – Trojan (14), Fery, Nagy L., Pataki,
Andruskó (2), Kalasnyikov

X3 – Stettner, Herczeg (3), Tóth, Fábán,
Kovács, Raczak, Zierold, Dafinel,
Elwi (3), Goncsarov, Zseribor,
Zujev, Swajbo, Kirszanov, Bucsk
(2), Petrov, Rudenko

L – Kertes Kollmann (5), Kulikov

NAGY LÁSZLÓ LÁZÁRNÉ

2700 Cegléd

Kölcsey tér A/III.

Férje lapjait cseréli.

DAGMAR NOVACEK

64000 Kranj,

Cesta Kokrskega odreda 7

Jugoszlávia

PALÁSTHY LAJOS

1026 Budapest

Szilágyi Erzsébet fasor 113

C3 – Kaveczky (2), Kékesi (3), Dániel

X2 – Drahos (2), Stettner, Bordás,
Nagy A., Sós

X3 – Andruskó (3), Stettner (3), Nagy
Á. D.

Következő számunkban folytatjuk.

**DER TOD UND DER RATSHERR - HEIDELBERGER TÖTENTANS - 14.
- KOPIST PEREI**

PEREI Zoltán fametszete X1 — Címlapon ROZANITS Tibor linómetszete X3

Művészi grafikák, élenjáró művészeink alkotásai
a KÉPCSARNOK budapesti és vidéki termeiben